

NORDISK REVY

tidning för vetenskaplig kritik och universitetsangelägenheter
under medverkan af

Proff. O. F. Alin, H. N. Almqvist, P. T. Cleve, J. Hagströmer, S. E. Henschen, H. H. Hildebrandsson, L. F. Leffler, C. G. Lundquist, C. R. Nyblom, U. R. F. Sundelin; Adj. P. A. Geijer; Labor. M. G. Blix; Docc. J. E. Berggren, H. Bergstedt, K. H. Blomberg, S. J. Boëthius, A. L. Bygdén, O. A. Danielsson, D. Davidson, J. A. Ekman, A. Erdmann, H. G. Hjärne, O. V. Knös, J. A. Lundell, A. N. Lundström, A. F. Schagerström, J. H. E. Schück, S. A. H. Sjögren, A. L. A. Söderblom, J. H. Théel, P. J. Vising, O. Widman; Jur. kand. C. O. Montan; Bibl.-amann. C. H. E. Lewenhaupt, E. H. Lind, C. G. Stjernström; Fil. licc. A. Bendixson, H. von Feilitzen; Fil. kand. R. Arpi m. fl.

utgifven af

Docenten **Adolf Noreen**, Upsala.

K. Möllersvärd's förlag.

Anmälan.

Man klagar stundom däröfver, att den vetenskapliga produktionen i vårt land är, åtminstone inom vissa forskningsområden, särskildt de humanistiska, ringare än man kunde hafva skäl att vänta sig hos en nation, som städse visat ett berömvärdt intresse och nit för främjande af den lärda bildningen och tillgodogörande af dess resultat. Om så är, och vi vilja icke neka anmärkningens befogenhet, så är orsaken tvifvelsutän till stor del att söka däri, att det, som bekant, är skäligen kient bestämdt med den vetenskapliga kritiken här i Sverge, ja, man kan väl säga i Norden. Icke så som skulle Hrr författare sakna nödig själfkritik, långt därifrån! Fastmera torde de skandinaviska vetenskapsmännen i detta afseende synnerligen fördelaktigt utmärka sig, åtminstone i regeln. Men det är den kritiska växelverkan mellan forskarna, som tryter. För att i sin egen produktion känna sig äggad till verksamhet, men på samma gång tryggad i fråga om denna verksamhets mål och resultat, tarfvar vetenskapsidkaren att veta, hvad som för tillfället syssetsätter andreforskare på samma eller angränsande områden, hurudesse gå tillväga vid lösandet af sin speciella uppgift, och ändtligen hvilka önskningsmål som uppställas för hans egen forskning i fråga om innehåll och metod. Det är detta som han väntar sig att den vetenskapliga kritiken skall upplysa honom om, men vanligtvis blir den honom svaret skyldig. Ja, det kan beklagligtvis betraktas som regel, att ett svenskt (norskt, danskt) vetenskapligt arbete *aldrig* blir recenseradt, vare sig i utlandet eller här hemma. De stora kulturfolkens kritiska organ, Literarisches centralblatt i Leipzig, Deutsche literaturzeitung i Berlin, Revue critique i Paris m. fl. kunna naturligtvis icke ägna de små nationernas produktion lika stor upp-

märksamhet som sin egen, och det torde vanligen bero på en tillfällighet, om undantagsvis ett skandinaviskt arbete drages fram i ljuset, en uppmärksamhet som ingalunda genomgående kommer de arbeten till del, som däraf vore företrädesvis förtjänta. För öfrigt är nordisk litteratur dels på grund af språket, dels i följd af ofullkomliga bokhandelsförbindelser föga känd i utlandet. Här i Norden åter äga vi ingen enda periodisk skrift, som gjort till sin *hufvuduppgift* att vara ett kritiskt organ för alla vetenskaper. De allmänna literaturtidskrifterna kunna icke tillgodose detta behof, dels på grund af bristande utrymme, dels i följd däraf att de ju vända sig till en publik, hvars majoritet icke kan väntas hysa intresse för rent vetenskapliga frågor. I ännu högre grad gäller naturligtvis detta om den brokiga publik, som tillkommer de dagliga tidningarna, hvilka för öfrigt, om de också ville, knappast kunde vara försedda med nödig fackinsikt för att åstadkomma verkligt värdefull kritik.

Om ett kritiskt bedömande är gentemot den producerande vetenskapsmannen en skyldig höflighet, som därjämte kan lända honom till största gagn, så är det däremot, kan man säga, rent af en plikt gentemot den studerande ungdomen (och autodidakten), som icke utan stort men kan undvara densamma. Vi mena i detta sammanhang med den «studerande ungdomen» icke dem som absolvera en högre eller lägre ämbetsexamen, utan dem som vid universiteten ägna sig åt ett verkligt vetenskapligt studium, d. v. s. tillägna sig vetenskapens metod och uppsöka sitt bestämde forskningsfält med ledning af den orienterande planritning öfver vetenskapens vida område, som bör vara en af den lärda undervisningens hufvuduppgifter. Hvad den akademiska föreläsningen i detta afseende kan uträtta — och den *kan* åstadkomma mycket,

har åstadkommit åtskilligt, bör åstadkomma än mera — måste suppleras af den offentliga kritiken i präsen. Ungdomen behöfver från läraren och fackmannens sida en ledtråd i det kaos af vetenskaplig, isynnerhet tysk, literatur, som årligen öfversvämmar vår bokmarknad. Utan en sådan ledning kommer ynglingen antingen att bortslösa en dyrbar tid på jämförelsevis ofruktbara studier, som kanske slutligen bereda honom «öfverliggarens» sorgliga lott, eller ock återvänder han misströstande från sitt förvägna ströftåg till den gamla bepröfvade tillflykten — kollegiehäftet och examensböckerna.

Nu vare det fjärran från oss att förmena, att det anspråkslösa företaget, som härmed anmäles, skulle kunna lösa alla de höga och viktiga uppgifter, som den vetenskapliga kritiken i vårt land har sig förelagda. Genom begränsning — till den mera elementära sidan af uppgiften i det hela — tro vi oss dock kunna uträtta åtskilligt. Vi åsyfta sålunda icke att lämna detaljerade kritiker, hvilka lämpligare finna sin plats i de facktidsskrifter, som vi hoppas måtte i allt större antal komma att uppstå, utan *korta* anmälningar, i så vidt möjligt allmänfattlig form, af den in- och utländska vetenskapens *nyaste* alster. Opartiskt påpekande värdet — eller ovärdet — af sådana verk, som äro ägnade att i något afseende ådraga sig uppmärksamhet, skall vårt företag särskildt hafva för ögonen uppgiften att vara en tillförlitlig rådgifvare åt de yngre vetenskapsidkare eller autodidakter, som önska orientera sig i den dag för dag växande literatur, med hvilken de hafva att stifta bekantskap. Det säger sig altså själf, att hvarje anmälan kommer att författas af en med ämnet fullt förtrogen fackman. För öfrigt må vår tidnings innehåll och uppställning utgöra sin egen förklaring.

Men den vetenskapliga verksamheten har äfven sin mera praktiska sida. Ingen vetenskapsidkare kan eller får sakna intresse för de praktiska ärenden, som utgöra de materiella förutsättningarna för det lärda arbetet. Han önskar veta, huru de institutioner arbeta, hvarkas uppgift det är att aflämna vårt lands kontingent till den trupp, som har att utföra kulturrens pionierarbete, den vetenskapliga forskningen. Men vi bedraga oss säkerligen icke, om vi hålla före, att detta väcker intresse äfven i vidare kretsar. Den bildade allmänheten torde i Sverige mer än i de flesta andra land vara nära fäst vid universiteten, som fostrat en stor del af densamma, och som i gengäld många gånger fått mottaga oskattbara bevis på denna allmänhets välvilja. Universitetsbildningen har icke hos oss alstrat ett lärnt skrä, som känner

sig främmande för den öfriga nationen eller af densamma på så sätt betraktas — och skall, som vi hoppas, ej heller framdeles komma att göra det. Vi tro oss därför kunna påräkna ganska allmänt intresse, då vi komma att meddela sammanhängande upplysningar om följande akademiska angelägenheter, af hvilka åtskilliga hittills blott i program eller här och där kringströdda tidningsnotiser varit att finna:

Universitetsföreläsningar och vetenskapliga öfningar; Personalförändringar, såsom utnämningar förflytningar och dödsfall; Konsistoriernas och fakulteternas beslut, så snart dessa äro af större vikt; i speciella fall komma vi att in extenso aftrycka handlingarna; Afslutande vetenskapliga examina, akademiska disputationer och program; Universitetsbibliotekets verksamhet och viktigare aekquisitioner; Lärda samfunds och vetenskapliga föreningars verksamhet; Akademiens stat m. m.

Naturligt är, att en i Upsala utgifven periodisk skrift af ofvan angifna innehåll i första rummet har att taga hänsyn till hvad som rör Upsala universitet, häst detta är nordens största, hvad lärjungantalet beträffar. Men exklusivitet och isolering äro företrädesvis i den vetenskapliga världen otillständiga och straffa sig för resten själfva, såsom nog våra nordiska universitet kunde hafva skäl att ödmjukt bekänna, åtminstone för vissa studiegrenars vidkommande. Emellertid torde det icke vara en förmäten utopi att hoppas, det den tid icke är aflägsen, då en liflig växelverkan kommer att äga rum, åtminstone mellan de nordiska universiteten inbördes, så att en hälsobringande omsättning af såväl lärare som lärjungar kommer att försiggå dem emellan, i det hvar och en studerar den särskilda vetenskapen där den för tillfället har sina yppersta målsmän, och dessa senare anbringas där de bäst behövas. Men för att en dylik växelverkan må kunna blifva en verklighet, fördras att de nordiska universiteten känna hvarandra mera än till namnet. För att i någon om ock ringa mån bidra till ett dylikt inbördes förstående skola vi åtminstone meddela hufvuddragen af universitetsverksamheten i Lund, Stockholm, Kristiania, Köpenhamn och Helsingfors.

Vi komma slutligen till den ekonomiska sidan af vårt företag. Det öde, som hittills i regeln drabbat hel eller halvvetenskapliga företag af något liknande art i vårt land, är ingalunda ägnadt att uppmuntra till nya experiment. Då vi icke desto mindre våga försöket, sker det i förlitande på, att det mer än vanligt lifliga vetenskapliga intresse, som vi trott oss särskildt på senaste tider spåra inom vårt land, och

som bland annat intygas af den aktiva anslutning vårt företag redan rönt, skulle befinnas förtjänt att af Skandinavien bildade allmänhet uppmuntras. För att vinna vår afsikt att särskildt gagna den akademiska ungdomen — äfven för elementarläroverkens lärarekår torde vårt företag kunna medföra ett alldeles särskildt gagn — hafva vi satt vår tidsnings pris så lågt, att det väl knappast kan afskräcka ens den minst bemedlade. Ett dylikt pris gör emellertid, att företaget för att kunna upprätthållas kräver ett så mycket allmännare tillmötesgående. Framtiden får utvisa, om vi bedragit oss i vårt hopp härom.

»Nordisk revy« utkommer under det akademiska läsåret 1883—4 två gånger i månaden med ett nummer i tvåspaltigt kvartformat, tillsammans 16 nummer af något varierande storlek, men utgörande sammanlagdt omkring 500 spalter. Prenumerationspriset är för årgång 3,75 (för prenumeranter å tidningen Upsala 2,50); lösnummer 25 öre.

Vi få särskildt påpeka vikten för Hrr bokförläggare af att snarast möjligt insända recensionsexemplar af sina förlagsartiklar, såvida de vilja hafva dem skyndsamt anmälda. Annonser rörande vetenskaplig litteratur, i synnerhet sådan som är under förberedelse eller utgifning, mottagas gärna; annonspris 30 öre per rad.

I och för redaktionsangelägenheter har man att hänvända sig till undertecknad, utgifvare.

Upsala den 17 april 1883.

Adolf Noreen,
Docent.

Teologi.

Kritisch exegetisches Handbuch über das *Evangelium des Matthäus* von Dr. H. A. W. Meyer. Siebente Auflage neu bearbeitet von Dr. Bernhard Weiss, Oberconsistorialrath und ordentl. Prof. an der Univers. Berlin. Mit dem Portrait des Verfassers. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht. 1883. Pris 8 mark.

Omkring 50 år äro nu förflutna sedan Meyer började utgifvandet af sin *Kritisch exegetischer Kommentar über das Neue Testament*. Af hans kommentar till Mattei evangelium hafva sedan dess 5 af honom sjelf ombesörjda upplagor utgått, och då han 1873 genom döden kallades från sitt rastlösa arbete, hade han nästan fullständigt förberedt en 6:e upplaga deraf. I ofvanstående arbete möter oss nu den 7:e upplagan, ombesörjd af Dr Bernhard Weiss, hvilken genom sitt gedigna arbete: *Das Matthäusevangelium und seine Lukasparallelen* visat sig vara denna uppgift fullt vuxen. Att föra den Meyerska kommentaren framåt i hans

ursprungliga anda har Dr W. likasom de öfriga bearbetarna af densamma gjort till sin uppgift.

I afseende på frågan om uppkomsten af Mattei evangelium är Dr W. af den åsikten, att det i sin *nuvarande* gestalt icke kan vara utgånget från apostelns hand, utan att i det samma föreligger en genom tillsatser utvidgad fri bearbetning af Mattei ursprungliga skrift, och att man sålunda blott i mycket relativ mening kan tillägga vårt första kanoniska evangelium apostolisk autenti. I sin egen kommentar lemnar W. en imponerande bevisning för denna åsikt; men rec. kan likväl icke tillmäta denna bevisning någon annan betydelse än att utgöra ett *bidrag* till lösningen af den synnerligen svåra frågan. — Hvad tiden för uppkomsten af vårt evangelium beträffar, anser Meyer, att det är författadt strax *före*, men Weiss deremot omedelbart *efter* Jerusalems förstöring. Den *ursprungliga* skriften åter anser W. datera sig från år 67.

I textkritiskt afseende har W. anslutit sig, utan nämnvärdt undantag, till den i hans egen kommentar meddelade texten. Från textus receptus, hvilken dock i Mattei evangelium är något renare än i Marci, har W. afvikit på *flera hundra ställen*. Mångenstädes har detta tillika inneburit en afvikelse från Meyer, t. ex. på följande ställen: 1,25; 5,11. 25,44; 6,4. 6; 7,13; 8,1, där han läser: *καταβασιος δε αυτου*; 8,10, där han läser: *παρ' ουδενι ιουδαιην πιστων εν τω Ισραηλ εδρον*; 8,32; 9,4, där han läser: *ιδως* i st. f. *ιδων*; 11,10; 12,4. 15. 22. 31; 14,22; 17,21, som helt och hållet utlemnats; 20,16 b, som likaledes utlemnats; 20,34, där orden *αυτων οι οφθαλ.* uteslutits; 22,35; 24,6; 26,44; 27,2; 28,19, där W. anser såsom betänkligt att utsluta *οδν* efter *πορευθ.* — På alla dessa ställen med undantag af 8,1. 10; 9,4; 28,19 öfverensstämmer Weiss med Tischendorf. — På några ställen *försvarar* W. text. rec. mot Meyer t. ex. 10,8; 24,7. — För öfrigt anmärka vi, att W. 6,33 läser: — *την δικαιοσυνην και την βασ. αυτου*; 11,19: — *απο των εργαων αυτης*; att han anser såsom sannolikt att 12,47 är interpolerad, men att 16,2. 3 med undantag af ordet *υποκριται* är äkta; att 18,11, 23,14 samt 25,13 b uteslutas, så ock 20,22. 23 orden *και το βαπτ. και.*; samt slutligen att 21,44 försvaras. Med undantag af 6,33; 21,44; 24,7 öfverensstämmer Weiss äfven här med Tischendorf.

I fråga om det rent exegetiska har W. på talrika ställen beriktigat den Meyerska kommentaren genom att tillgodogöra sig frukterna af sin egen och Keils kommentar samt andra arbeten på här i fråga varande område.

J. E. B.

Till anmälning föreligga:

Meyer, H. A. W., Kritisch exegetisches Handbuch über den *Zweiten Brief an die Korinther*. Sechste Auflage neu bearbeitet von Dr. Georg Heinrici, Consistorialrath und ordentl. Prof. der Theol. an der Univ. Marburg. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht. 1883. Pris 5 mark.

Farrar, F. W., Apostelen Paulus. Bearbejdet Översättning af Emil Christiani, Sognepræst i Nysted. H. 1—8. Kjøbenhavn, Andr. Schous Forlag. 1883. — Arbetet utkommer i omkring 11 häften till ett pris af 0,85 för häftet.

Heuch, J. C., Vantroens Væsen. Populære polemiske Foredrag. Kristiania, Alb. Cammermeyer. 1883. Pris 4,50.

Skrefsrud, L. O., Basis er vor Kristentro. Svar til Prof. *Fr. Nielsen*. Kjøbenhavn, Lehman & Stage. 1883. 98 s.

Nyström, Anton, Den kristna kyrkans och kyrkolärans utveckling under de 7 första årh. e. K. Fyra föreläsningar hållna i Arbetarinstitutionen. Stockholm, Adolf Bonnier. 1882. Pris 1 kr.

Schultze, J. Heinrich, Textgemässe Predigtentwürfe über die evangelischen Pericopen des Kirchenjahres. Ein Beitrag zur populären Predigt. Zweite, verb. u. verm. Aufl. Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht. 1882. Pris 2 mark.

Blessing, P., Prædikener over Kirkeaarets Evangelier. Udgivet efter Forfattarens Død ved *Karl Schøning*, Cand. Theol., Forstander for den norske Missionsskole. H. 1—6. Kristiania, Alb. Cammermeyer. 1882. — Arbetet utkommer i omkring 8 häften till ett pris af 0,50 för häftet.

Pünjer, B., Theologischer Jahresbericht. Unter Mitwirkung von Bassermann, Benrath, Böhringer, Dreyer, Gass, Holtzmann, Lipsius, Lüdemann, Seyerlen, Siegfried, Werner. Zweiter Band enthaltend die Literatur des Jahres 1882. Leipzig, Johann Ambrosius Barth. Pris 8 mark.

Juridik.

A. W. Heffter, Le droit international de l'Europe. 4:me éd. française, augmentée et annotée par *F. H. Geffcken*. Berlin. Müller. Paris. Cotillon et cie 1883, XV+576 s. 13 M.

Redan år 1844 utgafs den första upplagan af Heffters berömda arbete "Das europäische völkerrecht der gegenwart" och sedermera ha icke blott sex nya tyska upplagor följt utan äfven öfversättningar däraf till flera andra språk utgifvits. Af den franska öfversättningen föreligger nu den 4:de upplagan, hvilken öfverarbetats och tillökats af samme man, som efter Heffters död 1880 utgifvit den senaste tyska upplagan, nämligen professor Geffcken i Strassburg. Vid den tidpunkt, då Heffters arbete först utkom, var den filosofiska utläggningen af den internationella rättens satsar ännu den förhärskande inom den tyska literaturen. Heffter bröt visserligen icke med detta rationella betraktelsesätt, men han förstod, att tiden kräfde något mera af den vetenskap, som han ville bearbeta; han indrog därför i sin framställning det viktigaste af det positiva material, som Martens börjat offentliggöra och amerikanaren Wheaton redan med stor framgång begagnat. Sålunda gaf Heffter redan ifrån början sin utläggning af folkrättens grundsatsar en bestämdt positiv anstrykning. Och i de nya upplagorna har han vetat att allt mer och mer förbättra sitt verk i denna tidsenliga riktning och därigenom lyckats att därät bibehålla det framstående rum inom literaturen, som han en gång förvärfvat. Med dessa förtjänster har alltid varit parat en redig och systematisk framställning, hvilken icke öfverlastats af mer eller mindre betydelsefulla notiser; härigenom har arbetet så väl lämpat sig såsom läro- och handbok i

den internationella rätten. Hvad Geffckens bearbetningar angår, så äro de gjorda med mycken pietet för Heffters framställning, som återgifvits oförändrad, men de hafva dock lämnat många goda bidrag i form af noter, genom hvilka de hufvudsakliga resultaten af de rastlösa arbeten, som under de senare åren bedrifvits å den internationella rättens område, införlifvats med det gamla berömda verket. Genom den sålunda verkställda bearbetningen torde prof. Geffcken helt visst hafva tillförsäkrat Heffters utläggning af den europeiska folkrätten ännu en betydande skara af intresserade läsare.

Liksom den första upplagan inskränker sig äfven den nyaste till den offentliga folkrätten; med den internationella privat- och straffrätten sysselsätter sig arbetet alldeles icke.

K. H. B.

B. Matthiass. Das foenus nauticum und die geschichtliche Entwicklung der Bodmerei. Würzburg. Stuber 1881. IV+132. 3 M.

Medicin.

Olof Hammarsten, Lärobok i Fysiologisk kemi och fysiologisk kemisk analys. Upsala 1883. *W. Schultz*. 2 del. 611 sid. 8 Plancher. Pris 12 kr.

Sedan Berzelius 1806—8, då den fysiologiska kemien befann sig i embryonaltillståndet, utgifvit sina föreläsningar i djurkemien, har icke på vårt språk lemnats någon framställning af denna lika viktiga som intressanta del af kemien, oaktadt de framsteg forskningen på detta område under de senare decennierne gjort äro betydande. Det arbete förf. nu lemnat fyller därför på ett högst välkommet sätt en viktig lucka i vår literatur på samma gång det för läkaren, för hvilken den fysiologiska kemien för hvar dag blir allt mera oumbärlig, är en ovärderlig läro- och handbok, fullständigare i afseende på ämnets behandling än utländska arbeten af samma art. Läroboken är utarbetad efter de föreläsningar förf. under en följd af år hållit vid Upsala universitet, och uppställningens lämplighet för undervisningen har därför blifvit pröfvad. Därigenom att förf. själf utfört talrika detaljarbeten inom olika delar af ämnet, har han varit i tillfälle att bedöma och omsorgsfullt sikta materialet, att skilja det säkra och viktiga från det tvifvelaktiga och oväsentliga. Efter en kort inledning, som afhandlar grundskilnaden mellan växt- och djurlifvets kemiska förlopp och naturen af de kemiska processerna i djurkroppen, öfvergår förf. till redogörelse för de ämnen eller grupper af ämnen, som utgöra nödvändiga förutsättningar för lifvets underhållande, behandlar sedan cellens beståndsdelar i allmänhet och sedan kroppens vätskor, matsmältningen, väfnaderna och organen samt deras sekret och lemnar slutligen en framställning af födoämnens näringsvärde. Parallelt med redogörelsen för organismens beståndsdelar, dessas bildningssätt och metamorfoser, beskriver förf. de sätt, på hvilka de upptäckas, igenkännas och kvantitativt bestämmas, och hafva dessa analytiska metoder afhandlats för att tjena till ledning vid praktiska arbeten på laboratoriet, hvilkas betydelse för kemiens studium är för allmänt erkändt för att här behöfva omnämnas. Att denna del af lärobo-

ken är trykt med annan stil är den öfriga, och att därjämte för den studerande mindre viktiga partier trykts med petitstil, är onekligen af stor praktisk nytta. Studenten ser genast af stilen, hvad som bör läsas i läroboken och hvad som bör genom experiment på laboratoriet inhämtas. Förf. stil är klar och lättfattlig, kanske något för voluminös, hvilket dock i mångens mening torde vara en fördel, då boken därigenom blifvit lättläst. Särskildt tacksam bör man vara förf., att han i allmänhet framhållit de delar af ämnet, som äro mindre utredda och i första hand i behof af fortsatta forskningar. Vi må hoppas, att dessa frön till forskningar må gro i vårt land och lemna rika skördar för ett område, som dess värre hos oss blifvit alt för litet bearbetadt. Arbetet åtföljes af 8 planscher, af hvilka en är en spektralkarta för igenkännandet af färgämnen och de öfriga bilder af mikroskopiskt preparat, hufvudsakligen kopior, som af förf. godkänts. Utstyrelse och tryck äro fullt tillfredsställande och priset i förhållande därtill att anse som lågt.

P. T. Cleve.

Historia.

E. Holm, Om det Syn paa Kongemagt, Folk og borgerlig Frihed, der udviklede sig i den dansk-norske Stat i Midten af 18:de Aarhundrede (1746—1770). Kjøbenhavn, Schultz. 133 s.

I denna afhandling har prof. Holm fortsatt de undersökningar rörande 18:de århundradets statsrättsliga och politiska betraktelsesätt i Danmark, af hvilka hans år 1879 utgifna uppsats om "Holbergs statsretlige og politiske Synsmaade" var den första frukten. Förf. visar i detta sitt senaste arbete, huru uppfattningen af själfva grundvalen för enväldet och af det allmänna bästa i Danmark under 1700 talet undergick ganska väsentliga förändringar motsvarande de nya åsikter, hvilka i allmänhet kännetecknade det s. k. upplysningstidehvarvet. Framställningen, som grundar sig på en omfattande och omsorgsfull granskning af periodens icke obetydliga politiska och sociala literatur, ådagalägger huru "starka rojalistiska föreställningar korsade sig med framspirande tankar om den offentliga meningens och folkets betydelse, lojal underkastelse under enväldets bud med känslan af behovet att själfständigt verka för framåtskridande, uppfattningen af Aristokratiens nödvändighet med starka jämlikhetsidéer." Det är sålunda en högst intressant och lärorik inblick uti det 18:de århundradets betydelse för Danmarks inre utveckling förf. öppnar för sina läsare genom sin liffulla skildring.

B.

A. *Nyström*, Det historiska studiet. Stockholm. A. Bonnier. 60 öre.

A. *Nyström*, Léon Gambetta. Stockholm. A. W. Björck. 40 öre.

Ett till red. insändt "Genmäle" af frih. Nordenskiöld kan på grund af sin längd först i nästa nummer erhålla plats.

Konsthistoria.

Die Baukunst des Mittelalters in Italien von der ersten Entwicklung bis zu ihrer höchsten Blüthe. Von Dr. *Oscar Mothes*, K. S. Baurath etc. Mit ca 200 Holzschnitten und 6 Farbendrucktafeln. Erster — vierter Theil. Jena, Hermann Costenoble 1882—83. (Pris för hvarje del om 10 ark: omkr. 8 Mark.)

Föreliggande, rikligt illustrerade verk är ett högst intresseväckande arbete öfver en hittills dunkel, ehuru ytterst viktig del af arkitekturens historia. Författaren synes i tvänne hänseenden hafva därmed gjort vetenskapen en verklig tjänst: först och främst genom det väldiga materialets sorgfälliga undersökning och ordnande, därefter genom många nya, delvis djärfva och från nu gällande antaganden skarpt afvikande åsikter, som tåla att tänka på och noga öfverväga, innan de förkastas eller gillas, hvilket ej kan annat än lända till nytta för saken.

Hvad det förra beträffar, må blott erinras om, att icke en byggnad förekommer, tillhörande de långsträckt basilikaanläggningarna eller de runda och polygona centralbyggnaderna eller de kvadratiska och korsformiga kyrkorna — för att följa förf:s egen indelning — eller något romanskt och gotiskt arkitekturverk i Italien, som icke blifvit till sin historia af honom undersökt, med tillbörlig siktning af det ursprungliga från det senare tillagda, samt på grund där af insatt på den plats i den stora utvecklingskedjan, som enligt förf:s åsikt är den rätta. Man kan föreställa sig, hvilken säkerhet en sådan metod skall ge åt forskningen, och huru pålitligt resultatet bör bli af en sådan forskning, förutsatt att alla uppgifter och fakta äro sanna och pålitliga. I det hänseendet utvecklar förf. ett öfverflöd af lärdom, som till och med i angifvandet af årtal, af medeltidshistoriska detaljer och öfversikter kunnat vara betydligt inskränkt, och det är icke möjligt att konstatera riktigheten af alt det meddelade. Blott några smärre misstag kunna här anmärkas, såsom å sid. 82 Sixtus II för Sixtus III, vidare skildringen af S. Lorenzo utanför Rom, i hvilken väderstrecken blifvit angifna bakfram emot verkligheten, och tecknandet af denna basilikas namn såsom "S. Lorenzo fuori le mure" i st. f. "le mura"; hvarjämte förf. alltid skriver Stefano för Stefano och Ambrogio för Ambrogio, och i det hela visar en viss svaghet i afseende på den språkliga korrektheten. Men sådant är bagateller. I alla händelser föreligger här en ordnad skatt af forskning och lärdom, som alltid skall vara gagnelig, äfven om förf:s uppställning och egendomliga åsikter skulle lida något intrång af tvifvel och motsägelse.

Hvad dessa förf:s åsikter beträffar, äro de alltid slående, ofta tilltalande, stundom nog djärfva. Hit hör hans ifrigt föräktade tanke, att den arkitektur, som kom efter antikens utblomstring och växte upp ur dess grus, icke utgjorde tecken på ett förfall, utan var ett nytt, beroende på de nya å den europeiska arenan uppträdande nationaliteterna, såsom t. ex. de bekanta, i Spalato förekommande, egendomliga formerna, hvilka för honom äro tecken på ny kraft och ung sträfvan att amalgamera nordiska och orientalska element med den antika traditionen. Likaså finner han hos den nya arkitekturen ett afgjort framsteg i det tekniska, nämligen hos den ledande byggnadskonstnären, om

det också var naturligt, att handlaget hos arbetarna ej kunde vara så fullkomadt i eröfrade provinser. Allt detta framhålls i skarp motsats mot äldre åsikter hos Kugler, Schnaase, Lübke och Hübsch, hvilka skoningslöst kritiserar, särdeles från teknisk synpunkt, när därtill är anledning. Vidare är det också något nytt, att ämnets gruppering utföres icke geografiskt, som annars är vanligt, utan etnografiskt, efter nationaliteterna, och detta går förträffligt med afseende på Ostgoternas byggnader, men förefaller tvifvelsamt med afseende på Lombardernas, emedan inga egentligen karakteristiska formbildningar här finnas angifna, mindre i afseende på Normannernas, ehuru äfven de arabiska formbidragen der finnas upptagna. Slutligen finnas äfven nya åsikter i enskilda fall, som förtjäna beaktas. Dit hör påpekandet (sid. 130) af kupolpendentivers förekomst redan å Baptisterium i Ravenna (från 430), under det man vanligen antagit S. Vitale i samma stad (från 534) såsom den första byggnad, där små pendentiver förekomma, förmedlande den åttkantiga planen med den runda kupolen. För öfrigt bevisas, att S. Vitale är östgotisk, icke byzantinsk till anläggningen, samt att dess snedt stående förhall icke beror på någon böjelse för sällsamhet och dylikt (såsom Kugler säger), utan är en följd af läget i förhållande till de gamla gatornas riktning. En sådan egen åsikt är äfven den om den italienska gotikens afvikande karaktär såsom ingalunda stötande emot det konstruktiva systemet, utan tvärtom lika logiskt och konstruktivt framsprungen ur de af behofvet framkallade förändringarna, som någonsin de andra formerna norr om Alpena. Det utförliga beviset finnes att läsa å sidd. 464 o. ff.

Som man ser, är boken både instruktiv och äggande till begrundning. Vi motse med längtan slutet, och vi skola ej underlåta att, när det utkommit, säga ett sista ord om arbetet såsom helt.

C. R. Nyblom.

Allgemeines Historisches Porträtwerk. Eine Sammlung von 600 Porträts der berühmtesten Personen aller Völker und Stände seit 1300 mit biographischen Daten. Phototypen nach den besten gleichzeitigen Originalen.

Lieferung 1, 2 Serie I Fürsten und Päbste.
(München, Friedr. Bruckmans Verlag.) å 2 mark.

Den goda idé, som förläggaren Bruckman i München haft, att i en jämförelsevis prisbillig upplaga låta en större allmänhet göra bekantskap med framstående historiska personligheters yttre drag i afbildningar efter de bästa samtida kopparstick, har, att döma af de hittills offentliggjorda bägge häftena, blifvit på ett förtjänstfullt sätt förverkligad. Tack vare fototypien, en af nyaste tidens många uppfinningar på detta fält, föreligga här utmärkta porträtter af en Julius II, en Henrik IV, en Ludvig XIV, en Maria Stuart, en Gustaf II Adolf m. fl., med smak och sakkunskap valda bland samtida kopparstickares yppersta arbeten. Så t. ex. anses af kännare de här förekommande porträtten af Henrik IV af Henrik Goltzius och Maria Theresia af Ph. A. Kilian såsom dessa berömda kopparstickares bästa alster. Bartolozzis porträtt af Maria Stuart med sonen vid sin sida räknas likaså bland de bättre af denne mästars 2,000 kopparstick.

Paul Pontii porträtt af Gustaf II Adolf efter van Dycks bekanta tafla är visserligen ett vackert prof på denne Rubens' lärjunges konst, men anses dock ej vara så likt som det sällsynta sticket af H. Hondius. Det enda undantaget från den förtjänstfulla planen att genom valet af samtida karakteristiska kopparstick äfven framställa prof på olika skeden i kopparstickskonstens historia, är Moraces stick efter Raphaëls bekanta framställning af påfven Julius II, hvilken först förfärdigades för Wicars åren 1789—1807 utkomna arbete Gallerie de Florence. Porträtten åtföljas af kortfattade biografier. Arbetet är afsedt att utgifvas i 12 serier, innehållande porträtter af framstående män och kvinnor från så väl det politiska som det literatur- och konsthistoriska området.

E. Lpt.

Klassiska språk.

Julius Centerwall, Grotlands och Roms litteratur i urval och öfversättning. Läsebok till de allmänna läroverkens, flickskolornas och den bildade allmänhetens tjänst. Stockholm. P. A. Norstedt & Söners förlag. 1883. 758 s. 8:o. Pris: häft. 6 kr.; inb. 7 kr.; finare band och bättre papper 9 kr.

Öfversättningar från den fornklassiska literaturen läsas hos oss mycket mindre, än förhållandet synes vara i de stora kulturlanden, åtminstone i England och Tyskland. Och dock äga vi en icke så obetydlig del af denna litteratur i svensk öfversättning, om än dessa öfversättningar äro af olika värde. Men mycket häraf är nedlagdt i akademiska disputationer eller läroverksredogörelser eller döljer sig i äldre tryck eller andra svåråtkomliga skrifter. Det var därför en lycklig tanke att samla det bästa af hvad vi i denna väg redan äga, fylla luckor och låta också vår litteratur riktas med en grekisk-romersk antologi. Literaturproven föregås af upplysningar om författarna, som mestadels växa ut till literaturhistoriska karakteristiker. Framställningen af de grekiska sorgespelsförfattarna inledes med en liten afhandling "om det grekiska dramat, särskildt om tragedien." Det romerska dramat uppkomst och hufvudarter tecknas under öfverskriften Plautus. Utgifvaren har öst ur goda källor: för den grekiska literaturhistorien har han hufvudsakligen anlitat Mahaffy, för den romerska Teufel. Några få enskilda misstag eller skriffer ha insmugit sig — sid. 3 en förblandning af 2 män med namnet Diomedes i den grekiska sagan, sid. 144 säges Sophokles "hafva bragt ned choren från 15 till 12 personer," sid. 458 *Achaia* för *Arkadia*, sid. 459 femtiotreaårsperiod, manne ej sjutiotreaårsperiod? —; någon gång är uppgiften okritisk (ss. sid. 75 om Hesiodos) eller något ofullständig (ss. sid. 99 om kostymeringen). Framställningen är i allmänhet klar och ledig. — Brorslotten af utrymmet har med rätta tillfallit den grekiska afdelningen (488 sid. mot 265). Den senare delen af den romerska förefaller något hopträngd. Valet af litteraturprof synes oss på det hela godt. Detta är nu till en del en smaksak. Men nog väcker det förvåning att inom den grekiska afdelningen ej finna något prof på den elegiska lyriken, epigrammet, fabeln eller, för

att vända oss till prosan, vältaligheten. Så finna vi här intet af Tyrtaios' i sin enkelhet rörande stridssånger, af Solons manande och varnande dikter, af Theognis' tänkespråk och intet af "fortidens störste talare" Demosthenes. En prosaisk översättning af Pindaros ger icke ens en skuggbild af den väldige skaldens storlagna sång med dess mäktiga i brusande kaskader framstörtande rytm: fervet immensusque ruit profundo Pindarus ore; hällre då en omskrifning i friare meter. De af utgifvaren vidtagna ändringar i äldre översättningar i bunden stil hafva i allmänhet synts oss lyckliga, så vidt vi varit i tillfälle att jämföra med originalen. — Författarnas ordningsföljd är i det hela kronologisk, följer ej olika literaturgrenar. — Den yttre anordningen skulle ha vunnit betydligt i klarhet och öfverskådlichkeit, om de meddelade literaturproven hade fått några öfverskrifter, hvilket ej alltid är fallet, och om de förklarande och sammanbindande tillsatserna hade trykts med finare stil eller på annat sätt skilts från literaturproven. Godt skulle ock varit, om i noter meddelats, från hvilken bok, kap. el. dyl. profvet är taget, samt för längre diktprof versernas nummer tillsatts (jfr. sid. 679, noten). — De upplysande noterna äro i början något elementära, sedan t. ex. i afs. å Aristophanes måhända något knapphändig. — Skrifningen af de grekiska namnen är halfgrekisk half-svensk, stundom ej följdtrogen. Korrekturet är på det hela väl skött, dock saknas ej svåra tryckfel (sid. 666 *de spørja ej för du spørje ej*, 670 *äran för ären*). — En stor tjänst skulle utgifvaren ha gjort den svenska bibliografien, om han i ett bihang hade meddelat en fullständig förteckning på alla af honom kända svenska översättningar från grekiska och romerska författare; detta ock till ledning för dem, som vilja gå utom hvad läseboken meddelar. — Från praktisk synpunkt sedt tror anmälaren ett missgrepp ligga i bokens stora omfång och deraf betingade höga pris.

V. K.

Till redaktionen insända böcker:

- Aars, J., Sokrates skildret gjennem oversættelser af Platon med indledning og anmærkninger. Kristiania. W. C. Fabritius. 1882. 303 s. 8:o.
- Endnu lidt om Sokrates og Xanthippe. [Særtryk af Aars og Voss's skoles indbydelsesskrift for 1883.] Kristiania. W. C. Fabritius 1883. 29 s. 8:o.
- Danielsson, O. A., Grammatiska anmärkningar. II. Om de grekiska substantiverna med nominativändelsen — *ω*. [Upsala Universitets Årsskrift 1883. Filosofi, Språkvetenskap och Historiska vetenskaper III.] Upsala Akademiska bokhandeln 1883. 60 s. stor 8:o. Pris 1 kr. 25 öre.
- Müller, K. K., Eine griechische Schrift über Seekrieg. Zum ersten Male hrsg. und untersucht. 8:o Würzburg. Stubers Verlag 1882. 2,40 M.
- Wiedemann, Alfred, Die ältesten Beziehungen zwischen Aegypten und Griechenland. Leipzig J. A. Barth 1883. 22 ss. 8:o 0,60 M.
- G. F. Kinch, Quæstiones Curtianæ Criticæ. Hauniæ In Libraria Gyldendaliana MDCCCLXXXIII.
- Mar Bonnet, Supplementum Codicis Apocryphi, I. Acta Thomæ. Lipsiæ In ædibus Hermanni Mendelssohn MDCCCLXXXIII.

Österländska språk.

U. Nylander. *Om kasusändelserna i hebräiskan*, Akad. afhandl. Ups. 1882. (118 s. 8:o — Akad. bokh. — 2 kr.)

I detta arbete, en habilitationsskrift för docentur i semitiska språk, utgår förf. från den af de flesta semitister delade uppfattning, enligt hvilken hebräiskan i sina s. k. paragogiska vokaler äger rester af en ursprunglig samsemisk deklination med tre kasusändelser, *u* (nom.), *i* (gen.), *a* (ack.). Härvid utsträcker förf. betydelsen af uttrycket "paragogiska vokaler" utöfver den vanliga, som blott omfattar de vokaliska ändelserna *i* och *o* i vissa tämligen enstaka fall och det s. k. *he paragog.*, utan att dock gifva en bestämd definition af sin egen mening med detta uttryck. I den första afdelningen af sitt arbete genomgår förf. alla de ställen i gamla testamentet, där sådana paragogiska vokaler enligt hans uppfattning förekomma, och synes under denna sväfvande rubrik samla så godt som alla vid såväl nom. propria som appellativa förekommande enligt hebräiska grammatikens nuvarande ståndpunkt oregel-mässiga eller oförklarliga vokaliska ändelser. Här hade dock en indelning och gruppering af dessa textställen efter de paragog. vokalernas olika ställning och syntaktiska betydelse varit önsklig, kanske till och med nödvändig för att rättfärdiga det antagande, förf. i det följande synes stillatigande göra, att i alla de af honom citerade fallen de s. k. paragog. vokalerna böra uppfattas och förklaras på ett och samma sätt (enligt hans åsikt såsom "erstarrte" kasusformer), ett antagande, hvartill ref. för sin del, ehuru han i hufvudsaken delar förf:s uppfattning, icke kan ansluta sig. I den följande hufvudafdelningen, där den semitiska kasusteorien framställes, kritiseras först, i hufvudsaklig anslutning till Philippi, Ewalds åsikt om vissa paragogiska vokalers uppkomst af ett ursemitiskt relativ *ja* eller *jat*, och därefter söker förf. att från flera synpunkter vederlägga Nöldekes mening, att den tre-kasuela deklinationen är till största delen en speciell arabisk nybildning. I allmänhet torde förf. härvid hafva träffat det rätta, och genom sina jämförelser af de öfrige semitiska språken, etiopiskan, himjariskan och assyriskan inberäknade, hafva med framgång häfdat den allmännare åsiktens företrädare framför Nöldekes, men ett af bevisen, hvilket förf. med särskild styrka vill göra gällande, måste ref. dock anse fullkomligt förfeladt. Förf. föreställer sig nämligen att någon eller några af de fornarabiska kasusändelserna bibehållit sig i nyarabiskan som ett slags "bindevokaler" vid närmare anslutning till ett följande ord (enligt regeln en genitiv), och jämför härmed hebräiskans paragog. vokaler i status konstruktus. Ett uttryck sådant som t. ex. *bintelmälük* "konungens dotter," där *e** dialektiskt växlar med *a* eller *u*, vill förf. afdelna *binte-l-mälük* och anse *e* (resp. *a*, *u*) som en lemning af ordets fornarabiska flexion med tre kasusändelser, utan att han angifver, om *e* skall tänkas representera en viss kasusändelse, eller om hela flexionen skall anses sammanfallen i en enda "starr" vokalisks ändelse. Denna uppfattning, som synes äga stöd af vissa i arabiskan hem-

* Genom en liten inadvartens säges det, att i Ägypten *i* är den i sådana fall vanliga bindevokalen; *e* är såväl i Ägypten som Syrien det allmänt brukliga.

mastade resandes framställningar, visar sig dock vid närmare betraktelse af sakförhållandet alldeles ohållbar. Liksom "en konungadotter" heter *bint-málik*, utan spår af binddevokal, och "konungen" *el-málik*, så är äfven i *bint-el-málik* *e* ingenting annat än artikelns egen vokal, och aldrig kunde den i allmänhet i vanrykte komma teorin om "bindvokaler" anbringas olämpligare än här. Men hebräiskan visar äfven utom i sina s. k. paragogiska vokaler andra spår af den ursprungliga nominala böjningen. Förf. finner med rätta ett sådant spår i pluraländelsen *-im*, jämförd med det *-ün*, *-ü*, som förekommer enstaka i vissa andra former, men då dessa hufvudsakligen äro verbala, hade detta förhållande förtjänat en närmare utredning. Måhända hade då förf. blifvit den förste som lyckats bevisa att sådana former som 3 p. plur. perf. *kāvedū* (*kāvedün*) graves erant, plur. till 3 p. sing. perf. *kāved*, f. *kāvedā* gravis erat, helt enkelt äro nominalformer, utgörande prädikativ i en nominalsats, där vi, men icke semiten, anse det en kopula nödvändigt måste suppleras, och därför med fullt skäl kunna ställas vid sidan af de erkända nominalformerna *kevedim* graves, plur. till *kāved*, f. *kevedā* gravis. Emellertid torde redan jämförelsen af den moderna arab. plur. (nom. och ack.) *-in* (af skriftspråkets ack. plur. *-ina*) med skriftspråkets nom. plur. *-ūna* visa, att förf:s uppfattning af den hebr. pluraländelsen *-im* är riktig. Däremot torde det vara högst tvifvelaktigt, huruvida adverbialändelserna *-ām* och *ōm* böra enl. förf:s mening uppfattas som ursprungliga akkusativändelser. För sin del ansluter sig ref. till Nöldekes åsikt om dessa formers förklaring ur särskilda afledningssuffix. — Arbetets sista del innehåller en framställning af de svåra och omtvistade frågorna om de olika kasusändelsernas "ursprung ur demonstrativa bildningselement" och om "numerusändelsernas bildning". Utrymmet tillåter icke ref. att ingå på dessa dunkla områden, där så mycket beror på den individuella uppfattningen af språkens uppkomst och utveckling i allmänhet. I afseende på den förra frågan konstaterar ref. med nöje, att förf. afvisar Ewalds och Böttchers "dynamiska" åsikt om en viss de särskilda språkljuden inneboende andlig betydelse (ex: "*m* oder *n* unwillkührlicher Naturlaut bei sinnenem Aufsuchen einer Vorstellung"), men måste dock anmärka, att förf. stundom i det följande förfaller i en dynamisk eller teleologisk uppfattning af språkutvecklingen. I afseende på den senare frågan ansluter sig förf. till den hos oss redan af Tegnér med framgång försvarade åsikten, att pluraländelsens *m* eller *n* är identiskt med det i sing. i vissa fall i vissa dialekter uppträdande *m* eller *n*, den himjariska s. k. *mimationen* och den arabiska *numationen*, och att detta *m* (resp. *n*) härstammar från det indefinita och interrogativa *mā*. — För sin klara, metodiska och ganska fullständiga behandling af det valda intressanta ämnet förtjänar doc. Nylanders afhandling, som jämte prof. Nordlings "den svaga verbildningen i hebräiskan" utgör det största svenska originalarbetet inom den hebräiska formläran, att med uppmärksamhet läsas icke blott af de få, som hos oss intressera sig för komparativ semitisk lingvistik utan äfven af många, som sysselsatt sig med hebräiska språkets studium.

H. A.

H. Hübschmann, Armenische Studien, I. Grundzüge der armenischen Etymologie. Erster Theil. Leipzig, Breitkopf & Härtel, 1883. IV + 102 sidd. 8:o. Pris 3 Rmk.

Hübschmann har, såsom bekant, förtjänat af att först hafva anvisat det armeniska språket dess rätta plats inom den indoeuropeiska gruppen och att hafva väkt en allmänare uppmärksamhet på dess betydelse för den jämförande forskningen (se Kuhns Zeitschr. 23, s. 5 ff.). Sedan dess har han nästan oafslutligt sysslat med dessa studier, hvarom åtskilliga mindre arbeten af honom bära vitne, och inom en, såsom man har skäl hoppas, ej alltför aflägsen framtid har man att af hans hand förvänta en armenisk grammatik i den Breitkopf-Härtelska samlingen "Bibliothek indogermanischer Grammatiken". Såsom en förelöpare till detta verk kan man förmodligen betrakta ofvannämnda "Studien", hvari förf. enligt förordet gjort till sin uppgift att i olika riktningar, i afs. på lexikon, ord- och stambildning o. s. v. studera det fornarmeniska (skrift-)språket. Föreliggande häfte behandlar de äkta armeniska ordens etymologi, det följande inom samma afdelning kommer att omfatta de ytterst talrika, företrädesvis iraniska (persiska), lånorden, hvilka hittills mycket bidragit att förvilla omdömet om armeniskans släktskapsförhållanden. — Framställningens gång är följande. Efter inledande anmärkningar sid. 1—15, hufvudsakligen af kritiskt och polemiskt innehåll gent emot förfäktarne af armeniskans iraniska ursprung, de Lagarde och Fr. Müller, kommer ss. 16—56 en lista på de afförf. såsom säkra eller åtminstone sannolika ansedda armeniska etymologierna — densamma upptar 299 nummer, som med fränskiljande af alla osäkra sammanställningar reducera sig till 232 —, det sålunda vunna materialet grupperas och förarbetas i den ss. 57—80 följande ljudläran, som afslutas med en tabellarisk öfersikt af de armeniska ljuden i förhållande till de indoeuropeiska och iranska. I slutorden (ss. 80—3) dragas de härur framgående konsekvenserna med afseende på släktskapsfrågan. Förf:s åsikt, näml. att armeniskan hvarken är ett *iraniskt* eller ens ett *ariskt* språk utan en själfständig gren af den indoeuropeiska språkstammen, intagande ett slags medelställning mellan den ariska och den slaviska familjen, erhåller på alla punkter den fullständigaste bekräftelse. I ett bihang (ss. 84—95) redogöres slutligen (tyvärr något mera knapphändigt än de flesta läsare skulle hafva önskat) för elementen af den armeniska flexionen. Redan af denna innehållsförteckning torde framgå, att ifrågavarande arbete är af särdeles högt intresse, ej endast för det fåtal orientalister, som speciellt studerat armeniskan, utan äfven och särskildt för dem som sysselsätta sig med studiet af de äldre indoeuropeiska språken. I rätt många fall, där dessa lämna oss i ovisshet, kunna värdefulla upplysningar hämtas från armeniskan och detta gäller såväl ljudens som ordens historia. I sistnämnda afseende förtjänar måhända här särskildt påpekas, att armeniskan i sitt ordförråd företer jämförelsevis rätt talrika fall af speciell öfverensstämmelse med grekiskan. Jfr t. ex. hos Hübschmann n:o 16 (s. 18), *aic* = *αι̂ς* [altså ej grekisk epentes af *agi-*], n:o 25 *anurj* = *ἄνοιος* [ännu närmare låge kanske det "äoliska" *ἄνοιος*], 29 *ar-ne-m* "gör" = *ἀγορίζω*, 30 *ar-nu-m* "tager" = *ἄρνυμι*, 39 *ard* = *ἄρι*, 33 *atamm* = *ᾠδοῦς*, 103 *ephem* = *ἔψω* [st. *eps*; altså ej "dissimilation" af **πεψ-*], 118

lav = λωϊων, 133 calr = γέλως, 174 jern = χείρ, 236 uain (= oin- = ideur. eun-) "tom" = εἶνις, 249 sin = κενός [sål. icke för κεν-], 251 siun = κρίων (grundf. k'i-won-?) m. fl. — Att förf:s vetenskapliga metod är i möjligaste måtto exakt och pålitlig, behöfver knappast särskilt framhållas. Det är endast högst sällan och i underordnade detaljpunkter, som man kan råka i tvifvelsmål om riktigheten af de framställda etymologiska kombinationerna — i afseende på den armenisk-filologiska sidan af hans arbete saknar ref. all kompetens att yttra sig —, t. ex. då han s. 40 sammanställer lat. *fundo* med arm. *jaunem* 'offrar', skr. *hu* etc. (indeur. *gh¹*), eller p. 49 för gr. σφάλλω (vanl. till skr. *sphal*, lat. *fallo* o. s. v., med ursprunglig lab. tenuis asp.) till arm. *swal* = skr. *skhal*, eller då han s. st. sätter differensen mellan skr. *hrd* (*gh¹rd), zend. *zaredh(-aya)* "hjärta" och arm. *sirt* = καρδ-ία = lat. *cord-*, hvilken senare stam dock säkerligen föreligger (i sin medelstarka form) i skr. *grad-dhā* lat. *credo*, på samma linie som förhållandet mellan skr. *aham*, zend. *azem* (*egh¹*-) och europ. (lat.) *eg-o*, där enligt fleres antagande en ljudlagsenlig utveckling från media asp. till media är tänkbar. Det altigenom rediga och praktiska framställningssättet gör boken njutbar för hvar och en, som har vanlig språkvetenskaplig bildning; dess begagnande underlättas dessutom af ett register (hvari de grekiska orden är fullständigt upptagna). Den yttre utstyrelsen är den hos denna firmas artiklar vanliga, d. v. s. särdeles god och priset i förhållande därtill verkligen billigt.

O. A. D.

Germanska språk.

Ivar Otman, Äldre Västgötalagen, öfversatt och förklarad. Helsingfors 1883, IX + 149 sidd. 8:o.

Med verklig glädje måste man hälsa detta tidsenliga arbete. Den icke lätta uppgiften är af förf. löst på ett sätt som i alt väsentligt måste anses för tillfredsställande. Öfversättningen, som är så vidt möjligt ordagrann, åtföljes af fortlöpande utförliga noter, hvari dels öfversättningen i åtskilliga punkter närmare motiveras, dels frågor af textkritiskt och grammatiskt innehåll diskuteras. I ett bihang, upptagande 19 nummer, äro sammanförda dels en del noter utgörande vidlyftigare digressioner, dels åtskilliga uppsatser af syntaktiskt, metriskt och kulturhistoriskt innehåll, t. ex. om användningen af pronomen *maþer*, "rim och verslämningar i Vgl. I", "de hedniska edsformulären i Vgl. I", "hufvudtionen i Västergötland", o. s. v. hufvudsakligen referat efter de nyaste och bästa specialarbetena rörande dessa frågor. Utom för denna arbetets stora rikhaltighet förtjänar förf. särskildt loford för det grundliga sätt, hvarpå han tillgodogjort sig den till ämnet hörande literaturen — han har dock förbisett Schwartz' afhandling "Om oblika kasus och prepositioner" samt Hjärnes "Om nämnden." Där föregående forskare uttalat mot hvarandra stridande åsikter, visar förf. en erkännansvärd opartiskhet vid bedömandet af dessas värde och ett sunt omdöme vid valet dem emellan, liksom öfverhufvud arbetet alt igenom gör gör intrycket af sorgfällig forskning och redbart arbete. Detta omdöme jäfvas ej af den omständig-

heten, att förf. verkligen låtit några slarffel komma sig till last; ty dessa — lätt förklarliga och ursäktliga i ett förstlingsarbete — äro hvarken så många eller svåra, att de i väsentligare mån förringa arbetets värde. Någon större grad af originalitet röjer förf. visserligen jämförelsevis sällan (jfr emellertid t. ex. J. B. 17 § 3, Br. St. 3, Md. 13 § B. K. 3, 1, K. B. 20, s. 10 not 21, s. 109 f.), dock tillräckligt för att ingifva grundade förhoppningar om, att man från hans hand har med tiden att vänta mången värdefull tillökning till den språkvetenskapliga literaturen. Det arbete, hvarmed han nu riktat densamma, torde hafva sin egentliga betydelse och sitt hufvudsakliga värde däri, att det otvifvelaktigt blifver en nästan ounbärlig hjälpreda för nybegynnare vid studiet af fornsvenskan. I afsikt att i någon mån öka arbetets användbarhet i detta afseende anför jag här några af de viktigare fall, där jag anser förf:s mening antingen vara felaktig eller åtminstone högst tvifvelaktig. (Att ingå i en minutiösare kritik eller att diskutera de många punkter, om hvilka man — helt naturligt — kan tvista med förf., är här icke stället): S. I rad 8 n. är Loecenii latinska öfversättning af Uplandslagen (1700) uteglömd. S. 11 not 43 þver är väl icke "femininets form" utan urspr. nom. m., analogibildad efter *tver* (jämför þ. B. 5 pr. þru efter *tu*). S. 15 r. 7 bör väl til öfversättas med "rörande", "i fråga om" snarare än med "mot". S. 20 r. 14 *hofþa* är väl snarare "gånga i författning om" än "förestafva". S. 29 r. 5 är kanske(?) att öfversätta: "beljugen i fråga om saken" (se Schwartz s. 136). S. 31 not 14 hade bori tagas hänsyn till Hjärnes mening om betydelsen af *lukt hærþsnæmd*. S. 32 r. 7 bör vara: "hämnas någon en tju" l. "för en tjufs skull" (jfr Schwartz s. 136). S. 41 not 25 förbises lagens mening att framhålla skilnaden mellan *stöld* och *försuñning*. S. 43. r. 3 skall väl öfversättas: "och ej till flere lotter". S. 51 r. 5—6 bör vara: "att han är så i landskapet inkommen, som deras lag bjuder. Då skall man alla götars ting honom till mötes förordna." S. 52 r. 2 bör vara: "alla landsmän åtspråja". S. 55 r. 1 är *avund* öfversatt med "afund" i st. för "hätskhet", "illvilja". S. 62 not 11 tycks angifva en, minst sagdt, besynnerlig uppfattning af förloppet vid det bekanta bortfallet (förf. säger "bortglömmandet") af slut-r i fornsvenskan. S. 65 r. 1 bör väl *lok* snarare öfversättas med "ogräs" (jfr Rietz) än med "gräs"; än sannolikare är kanske Richerts mening, att ordet betyder "stängsel" d. v. s. gärdsl. S. 72 r. 1 bör i texten þerra ändras till þerre och öfversättas: "ej den kvarn, som". S. 77 anm. 15 tror förf., att den gamla diftongen *ei* fortlefver i nysv. *ej*, *nej*; se därom Leffler, Satser i nord. språkhistoria 18. S. 79 not 21 och 22 samt s. 82 not 43 är uttrycket "tredje säljaren" alldeles missförstådt. S. 84 r. 15 bör vara: "den varsko angående sjudygnsstämman". S. 87 not 7 bär påståendet, att subst. *tagbenda* är bildadt af(!) pret. *band*, vitne om ett antikveradt åskådningssätt i fråga om ordbildningen. S. 145 r. 7 bibehåller förf. Rydqvists gamla — numera fullständigt öfvergifna — åsikt, att Stockholmska homilieboken är skriven "omkring 1150"; Wimmer förlägger ju denna handskrift till omkring 1200 (Læsebog² VII not), Hoffory till första åren af 1200-talet (z. f. d. Alt. XXVI, 179).

Ad. N—n.

Kudrun herausgegeben von *B. Symons*. Altdeutsche textbibliothek herausggb. von H. Paul. N:o 5. Halle 1883. 2,80.

Det har på senare tider uppstått i Tyskland en tendens att i större serier med en enhetlig plan publicera såväl grammatikor öfver språk hörande till en och samma grupp, som texter hvilka falla inom en och samma större literaturperiod. Som bekant, hafva redan på detta sätt offentliggjorts flera utmärkta grammatiska arbeten både på det germanska och det allmänt indoeuropeiska området. En samling af det senare slaget däremot är *Altdeutsche Textbibliothek*, hvars allmänna utgifvare är den framstående germanisten Prof. H. Paul i Freiburg. Det första bandet utkom 1882, och redan föreligger såsom det femte ofvannämnda Kudrun-upplaga, utgifven af Symons. I öfverensstämmelse med samlingens plan har utg. lämnat en inledning, hvari han redogör för diktens ursprung och utvecklingshistoria, för så vidt de hittills kunnat fastställas genom den jämförande sagnforskningen och på grund af inre kriterier. Genom sina special-studier i ämnet är utg. väl skickad att utreda de många invecklade frågor som härvid uppstå. En del däraf har han redan behandlat i en längre uppsats i nionde bandet af Paul-Braunes Beiträge. Icke desto mindre uttalar han sig med en prisvärd försiktighet i många punkter. Hans hufvudresultat är följande. Kudrun-dikten är sammansatt af tre ursprungligen skilda berättelser, näml. för det första sagorna om Hilde och om Kudrun, som båda utvecklats sig ur en äldre saga om Hilde, samt för det andra Herwigssagan. Härtill ha kommit många senare tillsatser. Den äldre Hildessagan är ursprungligen hemma i den skandinaviska Norden och har delvis ett mytiskt grundlag. Under senare hälften af 9:de århundradet utbildades den ytterligare i Danmark, som på den tiden stod i liflig krigisk förbindelse med England. Dess ofvan antydda klyfning ägde rum först på tysk botten, i Nordtyskland eller Nederländerna. Redan före 1100 var den känd i Bayern och i början af 12:te årh. bearbetad till en dikt som vunnit ryktbarhet. Till vår tid är den dock bevarad endast i yngre form i en enda handskrift, nämligen den namnkunniga stora, på kejsar Maximilians beställning skrifna, Ambraserocodex från början af 1500:talet, genom hvilken så många forntyska literaturverk, utom Kudrun, räddats undan förgängelsen. En stor förtjänst i Symons' inledning är, att i noterna fullständigt anföras alla Kudrun-forskningen rörande arbeten och afhandlingar. Texten är mycket konservativt behandlad; alla afvikelser från handskriften anföras i noterna nedtill på hvarje sida, och alla tillägg i själfva texten äro utmärkta genom kursivt tryck. Formatet är bekvämt och priset ganska billigt.

Axel Erdmann.

Vi hinna denna gång endast påpeka tillvaron af följande arbeten, till hvilka vi ämna med snaraste återkomma:

Hugo Hermalund: Förslag och åtgärder till svenska skriftspråkets reglerande 1691—1739 jämte en inledande öfversigt af svenska språkets ställning under den föregående tiden. Sthlm 1883. 118 s. 8:o. Pris 1 kr.

Ernst Wilken: Die prosaische Edda im auszuge nebst Volsungasaga und Nornagests-thátr. Theil II: Glossar. Paderborn (Schöningh) 1883. VI + 230 s. 8:o. 5 mark.

H. Hildebrand Hildebrandsson: Samling af bemärkelsedagar, tecken, märken, ordspråk och skrock rörande väderleken (separat ur Ant. tidskr. f. Sverige del. 7). 118 s. 8:o.

Reinhold Bechstein: Die germanische philologie vorzugsweise in Deutschland seit 1870. (Separatabdruck aus der 2:ten auflage von Schmid's encyclopädie). Leipzig (Fues) 1883. 38 s. 8:o. 0,80 mark.

O. Rygh: Oplysninger till Thronhjemske gaardnavne (Inderøen, Ytterøen, Rissen). Særtryk af det kgl. norske vidensk. selskabs skrifter 1882. Thronhjem 1883. 61 s. 8:o.

Es. Tegnér: Om elliptiska ord. (Separat ur Andra nordiska filologmötets förhandlingar). Kristiania 1882. 33 s. 8:o.

Densamme: Om poesiens språk. (Separat ur Svenska Akademiens handlingar). Sthlm. 1883.

H. Osthoff: Schriftsprache und volksmundart (häftet 411 i Virchow-Holtzendorffska samlingen af populära föredrag), Berlin 1883; 40 sidd. 8:o. 1 mark.

Grágás, (efter A. M. 351 fol. Skálholtsbók m. fl. hdskr.) utg. af Kommissionen for det Arnamagnæanske legat. Kjøbenhavn 1883. LVIII + 716 + VI sidd. 8:o.

Af Jón Þorkelssons "Supplement til islandske ordbøger" 2:dra samlingen har utkommit sidd. 369—464 (*óhyggiligr — skyldingi*).

Fjärde häftet af *Arkiv för nordisk filologi* kommer bland annat att innehålla: *Bugge*: Bemärkningar til norrøne digte, II. Rigsþula; *Nygaard*: Om brugen af konjunktiv i oldnorsk (forts.); *Stjernström*: Bibliografi för 1882.

Den nya, till omfånget ungefär fördubblade, upplagan af *Fritzensers förträffliga ordbok* befinner sig nu under pressen; 6 ark äro redan färdigtrykta.

I det senast utkomna häftet af Paul-Braunes Beitr. (B. IX) märkes särskildt: *Kluge*: "Die germanische consonantendehnung", ett högst beaktansvärdt försök till förklaring af de urgermanska geminatorna; *Sievers*: "Miscellen zur ags. gramm.", utgörande öfver 100 sidor — till en del mycket viktiga — "nachträge" till hans ags. gramm.

Ad. N—n.

Matematik.

Cours de M. Hermite professé pendant le 2:e semestre 1881—82, rédigé par *M. Andoyer*. Paris: Librairie A. Hermann, Rue de la Sorbonne 8.

Denna *Cours* innehåller föreläsningar öfver *Integral-kalkylens* applikationer, geometriska och analytiska. De upptecknades af *M. Andoyer*, genomsågos af föreläsaren själf samt utgäfvos, nu i andra upplagan, i ett häfte om 200 sidor, 4:o (i öfvertryck), ett väl blygsamt sätt att publicera föreläsningar af sådant värde. Ej blott att man här finner en mästerlig redogörelse för integralkalkylens geometriska applikationer; han ger en lika elegant framställning af de många och viktiga teorem som därmed äro förbundna, teorem af Abel, Lionville och Cauchy, Darboux och Weierstrass. — Vid behandlingen af fundamentalegen-

skaperna hos "holomorfa" funktioner använder han Mittag-Lefflers method att bevisa Weierstrass teorem om deras uppdelning i primär-faktorer; definierar väsentligt och icke väsentligt singulära punkter samt deducerar de holomorfa funktionernas af Mittag-Leffler funna analytiska expression, när de singulära ställena förekomma till oändligt antal. — Vid framställningen af de "meromorfa" funktionernas analytiska expression använder han Picards bevis för Riemanns teorem om uniforma funktioners öfverensstämmelse samt villkoret därför. Efter en fullständig redogörelse för T -funktionens egenskaper återkommer han till de funktionsteoretiska satserna, med *Tannerys* och *Appells'* serier samt anför en lacunar funktion af *Poincaré*. — I sammanhang med *Cauchys* teorem om antalet rötter till en ekvation inom ett gifvet område, jämfördt med *Sturms* teorem, deduceras *Lagranges* serie med applikationer. Närmast i ordningen framställas *Eisensteins* samt *Chebicheffs* teorem om serier. — I den utförliga behandlingen af de elliptiska funktionerna, inledd af en framställning om dubbelperiodicitet, inför han först *Jacobis* fyra funktioner $\Theta(x)$, $H(x)$, $\Theta(x)$ och $H(x)$ och undersöker deras rotvärden, samt definierar sedan de dubbelperiodiska funktionerna $S_n x$, $C_n x$ och $d_n x$ samt vidare Weierstrass' A_1 -funktioner; allt lika fullständigt som elegant.

Bland de två meddelanden till *M. Hermite* som gjorts af prof. *Schwarz* samt af prof. *Fuchs*, genom prof. *Goursat*, och som af *Hermite* framstälts, behandlar det förre på ett lika enkelt som intressant sätt det tillägg som bör göras till *Serrets* definition på arean af en buktig yta, för att icke beräkningssättet skall leda till ett fullkomligt obestämdt resultat. — Den innehållsrika boken kan i Paris rekvideras för 12 fr., ett pris för hvilket man mycket sällan kan få ett så i alla afseenden värderikt arbete.

Axel Söderblom.

Naturvetenskap.

Svensk författningssamling 1883. N:o 5. K. Maj:ts nåd. kungörelse om ändring i giftstadgan, hvad beträffar arsenikhaltiga varor, d. 26 Jan. 1883.

A. Almén. Några anledningar till felaktiga resultat vid tapeters och tygers undersökning på arsenik. Aftr. ur Ups. Läk. Fören. Förh. XVIII 3. p. 1—26. (Säljes i separattruck för 50 öre till förmån för fören. byggnadskassa.)

Enligt denna förordn. skall det s. k. Marsh'ska profvet vid arsenikundersökningar icke vidare användas. För att en vara hädanefter skall vara förbjuden att försäljas, skall ett prof om 440 kvadrat. centim. (50 qv. t.) af tapeter o. d. eller om 220 qv. centim. af tyger, lampskärmar, ljus o. d. "vid kem. undersökning ur därvid erhållen svafvelarsenik, gen. reduktion med cyankalium och kolsyradt natron" gifva "metallisk arsenik, afsatt såsom en svart eller svartbrun, åtminstone delvis ogenomskinlig spegel i ett glaströr af $1\frac{1}{2}$ till 2 millim. ($\frac{1}{2}$ — $\frac{2}{3}$ linies) inre tvärlinje." Förordn. innehåller f. ö. formulär för intyg om va-

rors arsenikhalt och närmare föreskrift om bifogande af profvet och arsenikspegeln.

Som de fleste kemister, hvilka tillhandagå allmänheten med arsenikuundersökningar, väl hittills användt Marsh'ska profvet, torde num. Generaldirektör Alméns cit. uppsats vara dem särdeles välkommen. Den innehåller förf:s yttrande i frågan till medicinalstyrelsen och gifver en sakrik och praktisk utredning af fördelarna och fele hos både det nyssnämnda och det nu lagstadgade *Fresenii-Babos* prof samt detaljerade beskrifning öfver förf:s eget sätt att utföra det senare profvet. Af särskildt intresse är förf:s iakttagelse, att de allra flesta i handeln förekommande glassorter innehålla arsenik i sådan mängd, att åtminstone svag spegel kan erhållas vid sodas och cyankaliums upphötning ensamt i glaströr. För att undgå förväxling bör därför blandningen vid reduktionen vara innesluten i ett litet platinaskopp.

Då det hittills tyvärr altför ofta händt, att olika kemister gifvit stridiga utlåtanden om samma vara och detta väl ofta berott på olika förfaringssätt vid t. o. m. samma metods utförande, skulle det vara särdeles önskligt, att då nu en enda metod måste användas, äfven förfaringssättet öfveralt blefve detsamma. Härvid ligger det stor vikt uppå, att det, som skall tjäna som föredöme, är både säkert och praktiskt, hvilket just det af förf. i detalj beskrifna synes oss vara.

O. W—n.

Till redaktionen har insändts:

Jul. Thomsen: Thermochemische Untersuchungen. Leipzig. 1 Bd. Neutralisation und verwandte Phänomene. Leipzig, Barth. 12 m.

G. Tissandier: Vetenskapliga Tidsfördrif. 1 & 2 h. Visby. Gotlands Allehandas tryckeri. 1 kr. pr häft.

Universitetsangelägenheter.

Uppsala.

Större konsistoriet

Den 4 april. Vid rektorsvalet erhöill prof. Sahlin 22 röster, prof. Holmgren 2 och prof. Thalén 1 röst; vid valet af prorektor prof. Hedenius 19 röster, prof. Holmgren 5 och prof. Thalén 1 röst.

Till ledamöter i den komitté, som har att afgifva yttranden i fråga om tillsättning af docentstipendier och Filénska legat, utsågos, utom rektor, som är själfskrifven ordförande, prof:na Cornelius, Landtmanson, Holmgren, Häggström och Thalén.

Med 22 röster, afgifna af prof:na Tullberg, Hammarstrand, Henschen, Clason, Alin, v. Scheele, Schultz, Johansson, Fries, Lundquist, Häggström, Cleve, Thalén, Daug, V. Nordling, Nyblom, Myrberg, Holmgren, Cornelius, Almén, Hedenius och rektor prof. Sahlin, mot 5, afgifna af prof:na T. Nordling, Landtmanson, Hagberg, Rabenius och Ribbing, beslöt konsistoriet tillstyrka bifall till matematisk-naturvetenskapliga sektionens förslag, att docenten J. Hj. Théel måtte varda utan ansökan utnämnd till prorektor vid zootomiska institutionen.

Vid tillsättning af *Sederholms inrikes resestipendier*, som söktes af docenten A. Noreen, fil. kand. A. G. Högbom, stud. E. Molin (som dock återtagit sin ansökan), amanuensen G. Gustafsson, fil. kand. G. Adlerz samt fil. licentiaterna K. B. J. Forssell och C. V. S. Aurivillius, röstade 24 ledamöter på doc. Noreen och 3 på lic. Forssell vid tillsättningen af det större stipendiet samt 18 på lic. Forssell och 8 på lic. Aurivillius vid omröstning rörande det mindre stipendiet.

I fråga om huruvida fil. kand. A. E. Dahlman, stockh., kunde erhålla ett års förlängning i åtnjutande af *Atreiska stipendiet*, fann konsistoriet, vid det förhållande att kand. Dahlman vore för andra terminen anställd såsom extra lärare vid Upsala h. allm. läroverk, förlängning icke kunna medgifvas.

Konsistoriet beslöt, att nedan nämnda *stipendier* från och med innevarande år skola utgå med följande belopp, nämligen Buréns 360, Danckwardts 70, Lindbloms 70, Lidéns 130, Reimers 80, Rhyzelii 90 och Hammarskjölds (det i penningar utgående beloppet) 20 kr.

Den 2 maj. Konsistoriet beslöt inhemta drätselnämndens yttrande om medicinska fakultetens förslag, att *e. o. professuren i anatomi och histologi* måtte tillsvidare få stå obesatt enär densamma 2 ggr varit kungjord till ansökan, utan att sökande anmält sig, samt att med. kand. G. A. Nordlund måtte förordnas att från den 1 sept. uppehålla prosektorsbefattningen vid anatomiska institutionen mot ett årsarvode af 4000 kr.

Den tid, inom hvilken sökandena till *e. o. professuren i historia* ägde att genom lärdomsprof ytterligare ådagalägga sin skicklighet för tjänsten, bestämdes till slutet af nästkommande september.

På hemställan af med. fakulteten utsåg konsistoriet f. d. professorn Hj. Abelin och öfverläkaren F. V. Varfvinge att jämte af fakulteten valde prof. S. E. Henschen, afgifva forskrifvet förberedande utlåtande om sökandens till *e. o. professuren i pediatrik och praktisk medicin* docenten O. V. Petersson skicklighet till tjänsten. (I stället för drne Abelin och Varfvinge, som afsade sig uppdraget, utsåg konsistoriet den 9 juni profne A. Kjellberg och E. Ödmansson.)

Konsistoriet beslöt att hos universitetets kansler göra framställning om att få mottaga till *förvaltning* de 16,000 kr., som tullverksinspektoren K. M. Linck skänkt till universitetet och hvaraf räntan skulle utgå till stipendier åt studerande af Östgöta nation. (Af kanslern sedermera bifallet.)

Med instämmande i drätselnämndens yttrande beslöt konsistoriet hos kanslern föreslå framställning till k. m:t om tillstånd för universitetet att få tillbyta sig smärre delar af ärkebiskopsträdgården i och för *planering kring nya universitetsbyggnaden*.

Prof. Thalén valdes till ledamot af drätselnämnden efter generaldirektör Almén.

Den 9 maj. Enligt ankommen skrifvelse hade kanslern tilldelat docenten F. R. Kjellman årets ränta af *Oscar II:s jubelfestdonation*.

Konsistoriet uppförde enhälligt akad. notarien E. Gyllensvärd i första och kronolänsmannen H. F. Cederberg i andra rummet å förslaget till *akad. kamrerarejtjensten*.

På förslag af byggnadskomitén beslöt konsistoriet, att följande svenska regenters namnchiffer skola å *universitetsbyggnaden* uppsättas, näml. Carl IX, Gustaf II Adolf, Christina, Carl X Gustaf, Carl XI, Carl XIV Johan, Carl XV och Oscar II äfvensom Svea och Göta rikens vapen, städerna Stockholms och Upsalas samt Uplands, Östergötlands, Helsinglands, Västergötlands, Gestrilands, Södermanlands, Västmanlands, Närke, Dalarnas, Smålands, Skånes, Bohusläns, Hallands, Ångermanlands, Blekinges, Medelpads, Värmlands, Jämtlands, Dalands, Härjedalens, Gotlands, Västerbottens, Ölands, Lapplands, Kalmars och Göteborgs.

Till ledamöter i den komité, som fått i uppdrag att komma med yttrande angående användandet af *lokaler* i universitetet tillhöriga byggnader, som, efter det universitetshuset blifvit färdigt, kunde för universitetets andra behof användas, valdes rektor prof. Sahlin samt professorerna Thalén, Henschen, Tullberg och Hammarsten.

Konsistoriet beslöt afstyrka bifall till fil. kand. K. V. Wievegs ansökan hos k. m:t att få åtnjuta honom tilldelade *akademiska stipendier*, under det han genomginge profärskurs i Stockholm. (Ansökningen afslogs sedermera af k. m:t.)

Den 17 maj. Konsistoriet biföll komiténs för *Geijerstodens* uppförande ansökan, att stoden finge uppsättas framför nya universitetsbyggnaden.

Konsistoriet förklarade sig i hufvudsak icke hafva något att erinra mot bifall till ansökningen om upphörande af Upsala domkyrkoförsamlings *prebendenatur*.

Den 26 maj. Kanslern hade den 15 d:s utnämnt docenten J. Hj. Théel till *prosektor* vid zootomiska institutionen.

Konsistoriet beslöt göra framställning hos kanslern, att åtgärder måtte få vidtagas för tillsättning af *professuren i medicinsk och fysiologisk kemi*. (Sedan af kanslern bifallet.)

Bland de af nationernas valmän å förslag uppförde fil. kand. ne A. G. Sundbärg, F. A. v. Schéele och Å. Hassler utnämde konsistoriet den förstnämde till innehafvare af *4 november-stipendiet*.

Den 29 juni. Kanslern hade dels utnämnt akad. notarien m. m. E. Gyllensvärd till akad. kamrerare och dels bemyndigat universitetet att mottaga till *förvaltning* enkefru E. Wahlströms donation å 10,000 kr. för upprättande af frisång å akad. sjukhuset.

Konsistoriet beslöt kungöra vice bibliotekarie- och akad. notariebefattningarna lediga till *ansökan*.

Till ledamöter i en komité, som erhöi uppdrag att, efter granskning och öfvervägande af de förekommande behofven af anslag från riksdagen, inkomma med yttrande angående de *anslagsbehof*, som borde företrädesvis begäras, utsågos profne Cornelius. V. Nordling, Holmgren, Sahlin och Thalén.

Konsistoriet beslöt tillstyrka bifall till matem.-naturv. sektionens hemställan om öfverflyttande af skyldigheten att *examinera i botanik i med.-filos. examen* från ord. till *e. o. professor* i botanik. (Sedermera bifallet af kanslern.)

Den 6 juli. Vid votering för upprättande af förslag till *hemmansfogäbefattningen* röstade profne v. Schéele och Cornelius på länsagronomen C. Björk samt profne Schultz, Lundquist, Cleve, Löfstedt, Thalén, Landtmanson, Daug och rektor på godsegaren m. m. E. Laurell, (hvilken sistnämde sedermera af kanslern utnämndes.)

K. m:t hade bifallit gjord framställning, att *e. o. professuren i anatomi och histologi* måtte tills vidare stå obesatt.

Filosofiska Fakulteten: Humanistiska Sektionen.

Den 10 april. Bedömdes fil. lic. J. A. Lagermarks den 7 april ventilerade gradualafhandling: "Karl XII:s krig i Norge 1716."

18 april. Aflades fil. lic. examen af fil. kand. G. O. Berg, Sthm.

24 april. Tillstyrkte sektionen fil. kand. L. Wisténs, östg., underdåniga ansökan att få aflägga fil. lic. examen i ämnena latin, nyeur. linguistik och estetik, literatur- och konst-historia. (Ansökan af K. M:t bifallen den 1 juni.)

16 maj. Tillstyrkte sektionen en af universitetets rektor prof. C. Y. Sahlin ingifven underdånig skrifvelse med anhållan att under de ytterligare 2 år han kommer att bekläda rektorsämbetet få sin föreläsningsskyldighet inskränkt till 2:ne timmar i veckan och endast vara skyldig att examinera i praktisk filosofi för filosofie lic. och kand. examina, hvarjämte hemställdes, att doc. H. Edfeldt måtte förordnas att uppehålla den föreläsning- och examinationsskyldighet, från hvilken prof. Sahlin anhölle om befrielse mot en ersättning af 1,000 kronor för år räknadt. (Kongl. Maj:ts bifall den 6 juli, kansl. förordn. för doc. Edfeldt den 25 juli.)

18 maj. Aflades fil. lic. examen af fil. kand. O. V. Lagerholm, S. N.

29 maj. Aflades fil. lic. examen af fil. kandidaterna O. O. H. v. Feilitzen, K. A. H. Kernell och G. F. T. Törnwall, östg. och A. Bendixson, Sthm.

Bedömdes följande utgifna och offentligen försvarade afhandlingar:

Fil. lic. A. E. Edström, Norrl. "Studier öfver uppkomsten och utvecklingen af fornfranskans e-ljud i betonad stafvelse."

Fil. lic. J. V. Svensson, Gotl. "Om språket i den förra (Merciska) delen af Rushwort-handkriften. I. Ljudlära."

Fil. lic. Ellen Fries, Sthm: Bidrag till kännedomen om Sveriges och Nederländernas diplomatiska förbindelser under Karl X Gustafs regering."

Fil. lic. G. O. Berg: "Riksdagen i Stockholm 1602."

Beslöt sektionen såsom önskningsmål till kommande riksdag hemställa om inrättandet af en *e. o. professur i slaviska språk* eller, i händelse Kongl. Maj:t vore förhindrad att därom

göra framställning, om beviljandet af ett årligt anslag å 2,500 kronor för meddelande af undervisning i slaviska språk med offentlig föreläsningsskyldighet för innehafvaren.

15 aug. Föreslog sektionen doc. H. Edfeldt till vikarie för prof. Sahlin, hvilken kommer att såsom ombud bevista kyrkomötet under examensperioden i sept.

Som Kongl. Maj:t den 20 juli beviljat e. o. prof. L. F. Leffler ett års tjänstledighet, beslöt sektionen till vikarie föreslå doc. A. G. Noreen.

Matem. Naturvetenskapliga Sektionen.

3 april. Beslöt sektionen anmäla e. o. prof. Hildebrandsson såsom närmast i tur att bekläda dekanatet i händelse prof. Schultz därifrån erhöle begärd befrielse.

14 april. Diskussion angående från utsedde kommitterade inkommet förslag rörande ordnandet af e. o. professuren i analytisk kemi, och återförvisning af ärendet till komittén, i hvilken prof. Hildebrandsson inträder i st. för prof. Thalén, som afsagt sig uppdraget.

11 maj. Antog sektionen det af kommitterade nu uppgjorda förslag till ordnandet af e. o. professorers i analytisk kemi, tjänstgöring.

15 maj. Fråga förehades om de gamla universitetslokaler användning.

19 maj. Tillstyrkte sektionen en af prof. Fries gjord framställning, att examinationen i botanik måtte så fördelas mellan ordin. och e. o. professorn, att den senare komme att examinera i med. filos. examen. (Af kanslern bifallet den 11 juli).

S. d. Föredrogos Sektionens Riksdagspetita, hvaribland prof. Lundqvist hemstälde om ett årligt anslag af 500 kronor för inköp af material, afsedt för undervisningen i mekanik, prof. Thalén om statsanslag att möjliggöra förflyttningen af den medic.-kemiska institutionen till den gamla kemiska byggnaden, prof. Daug om ett anslag å 1,500 kronor att utgå år 1885 för det matematiska seminariet och prof. Schultz om ett anslag å 6,000 kronor för inköp af en vertikalcirkel för astronomiska institutionens behof.

28 maj. Bedömdes följande utgifna och offentl. försvarade gradualafhandling af fil. lic. K. B. J. Forssell V.-G.:

“Studier öfver Cephalodierna, bidrag till kännedomen om lufvarnes anatomi och utvecklingshistoria.”

Fil. lic. K. W. Melanders Kalm.:

“En studie öfver de elliptiska funktionerna.”

Beslöt sektionen på prof. Fries kallelse föreslå fil. lic. K. B. J. Forssell till docent i botanik.

Tillstyrkte sektionen prof. Walmstedts underdåniga anhållan om tjänstledighet för kommande läseår, och föreslog doc. H. Sjögren till vikarie.

(Tjänstledigh. beviljad af K. Mt $\frac{6}{7}$, kansl. förord för doc. Sjögren den 25 juli).

14 aug. Förordade sektionen dr K. V. Melanders ansökan att varda anställd såsom doc. i matematik vid universitetet.

Till föreståndare för det matematiska seminariet under kommande läsår utsågs doc. A. L. A. Söderblom.

28 aug. Såsom riksdagspetitum hemstälde prof. Tullberg om inrättande af en amanuensbefattning vid det Zootomiska laboratoriet med 500 kronor årligt arvode.

På grund af bristande utrymme måste redogörelsen för förhandlingarna inom fakulteterna uppskjutas till nästa nummer.

Akademiskt tryck:

Berg, O. E., Riksdagen i Stockholm 1602. Sthlm 1883. 89 s. 8:o. Ventil. d. 23 Maj.

Edström, A. E., Studier öfver uppkomsten och utvecklingen af Fornfranskans e-ljud i betonad stafvelse. I. Upsala 1883. 124 s. 8:o. Ventil. d. 26 Maj.

Forssell, K. B. J., Studier öfver Cephalodierna. Bidrag till kännedom om lufvarnes anatomi och utvecklingshistoria. Sthlm 1883. 112 s. 8:o. 2 Tafl. Särtr. af Bihang till K. Sv. Vet.-Akad. Handl. Bil. 8 n:o 3.

Fries, Ellen, Bidrag till kännedom om Sveriges och Nederländernss diplomatiska förbindelser under Karl X Gustafs regering. Upsala 1883. 4 + 104 s. 8:o. Ventil. d. 26 Maj.

Melander, K., En studie öfver de elliptiska funktionerna. Sthlm 1883. 2 + 80 s. 8:o. Ventil. d. 23 Maj.

Scensson, J. V., Om språket i den förra (merciska) delen af Rushworth-handskriften. I. Ljudlära. Göteborg 1883. 6 + 68 s. 8:o. Ventil. d. 23 Maj.

Förliden höst bildades i Upsala af ett antal akademiska lärare det “Språkvetenskapliga Sällskapet”, som har till uppgift att åstadkomma en närmare sammanslutning af de särskilda språkvetenskapernas representanter vid universitetet. Det sammanträder under terminerna en gång i månaden, då föredrag hållas och referat meddelas af sådana viktigare nytökna arbeten, som ej blott för speciella fackmän äro af värde att känna. Under sistl. läsår höllos där föredrag om följande ämnen: de nyaste åsikterna om det grekiska språkets uttal (Danielsson), — grekiska ord i latin (Danielsson), — de senare årens upptäckter rörande den s. k. grimmska ljudskridningen (Noreen), — perfektets bildning i de indoeur. språken, särskildt i det indoeur. grundspråket (Erdmann), — de nyaste teorierna rörande bildningen af de germanska språkens s. k. svaga preteritum (Noreen), — afljud i nominalböjningen (Noreen), — Shakespeare's språk (Erdmann), — Frankrikes etnografi enligt senaste forskningar (Geijer), — omljud i de romanska språken, särskildt i franskan (Vising), — Italiens dialekter (Feilitzen). — Att detta sällskap har en god och praktisk uppgift att fylla, visar sig af det intresse, hvarmed dess sammankomster omfattas. Alla akademiska lärare, som så önska, äro däraf själfskrifna medlemmar, hvarjämte äfven studenter däri inväljas, då man af dem kan vänta, att de skola blifva verksamma medlemmar i sällskapets syfte. Ördföranden väljes för läseår och var under det näst förflutna adj. P. A. Geijer.

Stockholm.

Föreläsningar höstterminen 1883.

Professorer:

G. Mittag-Leffler, F. Dr., professor i *ren matematik*, föreläser kl. 1—2 e. m. uti lärosalen N:o 2, tisdagar: Teorien för differentialekvationer samt fredagar: Teorien för de elliptiska funktionerna (forts.). Förestår jämte Prof. Holmgren det matematiska seminariet. Träffas efter hvarje föreläsning å lärosalen.

W. C. Brögger, professor i *Geologi och mineralogi*, föreläser onsdagar och lördagar kl. 2—3 e. m. uti högskolans zoologiska lärosal, efter anmodan: Norges geologi, i det han genom exempel hämtade från densamma vill försöka att belysa allmänna geologiska frågor, samt vägleder efter aftal med de studerande vid öfningarna i bruket af de kristallografiska instrumenterna, samt i kristallografi, mineralogi och petrografi.

E. Warming, F. Dr., professor i *Botanik*, föreläser onsdagar och fredagar kl. 6—7 e. m. uti lärosalen N:o 2: Fanerogamernas fruktifikationsorganer (forts.); leder nybegynnare i växtanatomen torsdagar och fredagar kl. 12—2, samt vägleder, såvidt möjligt dagligen, från kl. 11 vid vetenskapliga arbeten i det botaniska institutet. — Rektor vid Högskolan. Träffas i högskolans lärarum tisdagar och torsdagar kl. 2—3 e. m.

Tillförorordade lärare:

Hj. Holmgren, F. Dr., professor vid tekniska högskolan, t. f. lärare i *Mekanik*, föreläser måndagar och torsdagar kl. 5,30—6,30 e. m. uti lärosalen N:o 2, Analytisk mekanik: Dynamik. Förestår jämte Prof. Mittag-Leffler det matematiska seminariet.

R. Rubenson, fil. dr., professor och föreståndare för meteorologiska centralanstalten, t. f. lärare i *Fysik*, föreläser tisdagar och fredagar kl. 5,30—6,30 e. m. uti lärosalen N:o 1: Om de elektriska storheterna och deras angifvande i absolut mått (forts.), början göres med det elektromagnetiska systemet. Förestår jämte dr. Pettersson det fysisk-kemiska seminariet.

W. Leche, fil. dr., t. f. lärare i *Zoologi*, föreläser måndagar, onsdagar och torsdagar, kl. 5 1/2—6 1/2 e. m. i högskolans zoologiska lärosal: Öfversikt öfver djurrikets system (III Maskar) och leder de praktiska öfningarna på högskolans zootomiska institut.

O. Pettersson, fil. dr., t. f. lärare i *Kemi*, föreläser måndagar och torsdagar kl. 5,30—6,30 e. m. i lärosalen N:o 1: Experimentalkemi (oorganisk), samt leder de praktiska öfningarna på högskolans kemiska laboratorium hvarje hälgfri dag under terminen. Förestår jämte prof. Rubenson det fysisk-kemiska seminariet. Träffas å laboratoriet från kl. 11 f. m., till kl. 2 e. m.

Vid de praktiska öfningarna i kemi biträder Amanuensen *E. G. Forsberg*. Dessutom meddelas förberedande undervisning i *Fysik*, i *Matematik* (elementer af funktionsteorien och de eliptiska funktionerna) samt i *Botanik*.

Föreläsningar och öfningar vid högskolan taga sin början den 17 sept. och fortgå till och med den 30 nov.

Utom en inskrifningsafgift en gång för alla af 25 kronor, samt en afgift af 5 kronor i månaden för laboranter vid kemiska laboratoriet är under denna termin undervisningen för inskrifven lärjunge vid högskolan kostnadsfri.

Kristiania.

Prisopgaver for Aaret 1883—1884.

For Hs. Kgl. Høiheid Kronprindsens Guldmedailler:

Efter Forslag af det theologiske Facultet:

1. »En Fortolkning af Apostelen Paulus's Tale i Athen, Acta 17».

Efter Forslag af det juridiske Facultet:

2. »Om Betingelserne for Skyldnerens Mora efter norsk og fremmed Ret».

Efter Forslag af det medicinske Facultet:

3. »Om Forekomsten af idiopathisk Hjertehypertrophie».
4. »Om chemiske Forandringer, som Blodet kan undergaa i sin Sammensætning under forskjellige physiologiske Betingelser, og deres Forhold til Individernes Stoffvexel».

Efter Forslag af det historisk-philosophiske Facultet:

5. »At undersøge det norske Ledingsvæsens Udvikling fra Magnus Lagabøter indtil Christian den Fjerde».

Efter Forslag af det matematisk-naturvidenskabelige Facultet

6. »Giv en analytisk Begrundelse og om muligt, nye Anvendelser af Sammenhængen mellem Linie- og Kuglegeometri».
7. »At give en paa egne Iagttagelser støttet Fremstilling af Nervesystemets og specielt Hjernens Bygning hos Bardehvalerne. Aftandlingen bør ledsages af oplysende Afbildninger».

For Professor Skjelderups Guldmedaille:

8. »Om Ossificationen og de saakaldte føtale Kanaler hos Fostre fra 30te—40de Uge, grundet paa egne Undersøgelser og ledsaget af Tegninger».

De forskjellige Faculteter have derhos foreslaaet, at det samtidig med Udsættelsen af ovennævnte Prisopgaver maa blive bekendtgjort, af Faculteterne agte for næste Aar 1884—1885 at foreslaa følgende Prisopgaver, hvis Besvarelse altsaa maa blive at indsende inden 15de April 1885, nemlig.

For Hs. Kgl. Høiheid Kronprindsens Guldmedailler:

Efter Forslag af det juridiske Facultet:

1. »At give en Fremstilling af A. S. Ørstedts retsphilosophiske Anskuelse».

Efter Forslag af det medicinske Facultet:

2. »Rakittens Væsen og Aarsagsforhold».

Efter Forslag af det historisk-philosophiske Facultet:

3. »Om Ordannelse ved Sammensætning i det oldnorske Sprog».

4. »At give en kritisk Udvikling af Composition og Plan i Thucydids græske Historie».

Efter Forslag af det matematisk-naturvidenskabelige Facultet:

5. »At give en paa egne Undersøgelser støttet Fremstilling af, hvorledes Legemers Molecular-Magnetisme afhænger af den magnetiserende Kraft, af Temperaturen, og af den chemiske Constitution, samt bestemme den absolute Værdi af de undersøgte Legemers Magnetiseringsconstanter».

For Professor Skjelderups Guldmedaille:

6. »Undersøgelse af Benmarvens Forandringer i Sygdomme og dens fysiologiske Betydning».

Ifølge vedkommende Reglement og Collegiets senere Bestemmelse skulle Besvarelserne af de førstnævnte 8 Opgaver indleveres inden 15de April 1884 alene betegnede med Mottoer og ledsagede af forseglede Navnsedler.

København.

Personalforhold.

Med hensyn til lærerpersonalet mærkes følgende afgang og tilgang, regnet fra 1 jan. 1883:

Før følgende tidligere udnævnte begyndte deres ansættelse og virksomhed fra 1 jan. d. a.

Cand. mag. *K. A. Verner*, d. 9 aug. 1882 udnævnt til extraordinær docent i slavisk sprog og litteratur.

Cand. mag. & polit. *H. L. Westergaard*, d. 9 dec. 1882 udn. til midlertidig docent i statsvidenskab, samt

Dr. phil. *H. Høffding* og Dr. phil. *K. F. V. Kroman*, hvem det d. 1 dec. 1882 blev overdraget at holde forelæsninger til den filosofiske prøve i forårs halvaaret og at examinere ved denne prøve i sommeren 1883.

Tilgang efter 1 jan. 1883:

Den 2 febr. dr. phil. *H. Høffding* udn. til prof. ord. i filosofi fra 1 sept. 1883 at regne.

S. d. dr. phil. *K. F. V. Kroman* udn. til midlertidig doc. i filosofi fra 1 sept. 1883 at regne.

D. 28 febr. dr. phil. *Kr. S. A. Erslev* udn. til prof. ord. i historia.

D. 20 marts doc. *K. A. Verner* indtræder som medlem af det filosofiske fakultet.

D. 24 april e. o. doc., dr. phil. *H. G. Zeuthen* udn. til prof. extr. under det matematisk-naturvidenskabelige fakultet.

S. d. midl. doc., dr. phil. *E. C. A. Løffler* udn. til extr. doc. i geografi under samme fakultet.

S. d. midl. docent *R. Pedersen* udn. til extr. docent i plante-fysiologi under samma fakultet.

S. d. overdraget dr. med. *C. Salomonsen* foreløbig for et tidsrum af 2 aar at holde et systematisk praktisk kursus i medicinsk bakteriologi.

D. 1 maj dr. phil., prof. *J. H. G. V. Schmidt* udn. til midl. doc. i ægyptologi og assyriologi fra 1 juli at regne.

S. d. dr. phil. *Cl. Wilkens* udn. til midl. doc. i filosofi og sociologi fra 1 sept. at regne.

D. 3 aug. cand. philos. *V. Saabye* udn. til midl. doc. i dansk filologi fra 1 aug. at regne.

Afgang, regnet fra 1 jan. 1883.

D. 31 dec. 1882 er prof., dr. phil. & lic. theol. *R. Nielsen* afskediget som prof. ord. i filosofi fra 1 sept. 1883 at regne.

D. 14 juli 1883 er prof. extr. i nordisk filologi, dr. phil. *S. Grundtvig* afgaaet ved døden.

D. 17 aug. er prof. extr. i tysk sprog og litteratur *L. H. F. Oppermann* afgaaet ved døden.

Universitetets rektor for 1882—83 (nov. 1882—nov. 1883) er prof., dr. phil. *E. Holm*.

Dekanerne ere: prof., *H. V. Sthyr* (theol.), prof. *Jul. Lassen* (rets- og statsv.), prof. *A. Stadfeldt* (med.), prof. *M. C. Gertz* (fil.) og prof. *J. L. Johnstrup* (math.-naturv.)

Ministeriet har under 7 juni 1883 meddelt kvæstor, justitsraad Gede tilladelse til at foretage en helbreds rejse til Norge i indeværende sommer paa 7 uger, hverhos det har overdraget prof. Goos i den tid at overtage ledelsen af kvæsturforretningerne.

Akademiske grader.

Den akademiske doktorgrad er erhvervet af følgende:

a) Theologi: Ved kgl. resolution af 23 febr. 1883 er det tilladt det theologiske fakultet at konferere biskop i Ribe stift *C. F. Balslev* æresdiplom som dr. theol. i anledning af hans den 27 marts d. å. stedfindende 50 aars jubileum som gejstlig embedsmand.

b) Medicin: 22 febr. reservelæge *F. C. H. Grünfeld*. Afhandling: Om *Hernia foraminis ovalis*. Opponent: prof. Saxtorph og prof. Plum.

19 marts læge *H. P. Th. Mygind*. Afh.: Om jodoformens anvendelse til saarbehandling. En klinisk undersøgelse. Opp.: prof. Saxtorph og prof. Warnecke.

14 april læge *A. Holmer*. Afh.: Om *Ulcus corneae serpens* (Sämisch). Opp.: prof. Plum og doc. Hansen Grut.

10 maj reservelæge *J. V. Wichmann*. Afh.: Anatomiske studier over medfødte hjertefejl til belysning af sammenhængen mellem forsnævring af lungearterien og mangelfuld udvikling af septum ventriculorum. Opp.: lektor Lange og lektor Chievitz.

11 maj reservelæge *K. B. Pontoppidan*. Afh.: Den kroniske morfinisme. Opp.: prof. Warnecke og prof. Gædeken.

17 maj korpslæge *H. C. von Harten*. Afh.: Bidrag til bedømmelse af antiseptisk osteotomi. Opp.: prof. Saxtorph og prof. Plum.

30 juni cand. med. & chir. *H. C. J. Gram*. Afh.: Undersøgelser over de røde blodlegemers størrelse hos mennesket. Et bidrag til blodets normale og patologiske anatomi. Opp.: lektor Lange og lektor Chievitz.

c) Filosofi: 17 febr. cand. philol. *S. Sørensen*. Afh.: Om Mahabharatas stilling i den indiske litteratur. I. Forsøg paa at udskille de ældste bestanddele. Opp.: prof. Fausbøll og doc. Vilh. Thomsen.

20 marts cand. mag. *F. V. V. Rønning*. Afh.: Beovulfskvadet. En literær-historisk undersøgelse. Opp.: prof. Stephens og prof. Grundtvig.

21 maj cand. mag. *E. L. Gigas*. Afh.: Grev Bernardino de Rebolledo, spansk gesandt i Kjøbenhavn 1648—1659. Opp.: prof. Holm og doc. Sundby.

11 juni cand. mag. *J. P. J. Hoffory*. Afh.: Oldnordiske consonantstudier. Opp.: prof. Gislason og doc. Wimmer.

16 juni cand. philol. *K. F. Kinch*. Afh.: *Quaestiones Curtianae criticae*. Opp.: prof. dr. Ussing og prof. dr. Gertz.

6 juli cand. mag. *A. M. Hansen*. Afh.: Addison som litterær kritiker. En skildring fra engelsk litteraturhistorie. Opp.: prof., dr. Ussing og prof., dr. Stephens.

Akademiske højtideligheder.

Efter de sædvanlige regler skulde prof. Jul. Thomsen holde talen og skrive programmet til universitetets reformationsfest i det kommende efteraar. Konsistorium har emedlertid efter et af det theologiske fakultet udtalt ønske under 30 april 1883 samtykket i, at det nævnte hverv overtages af et af dette fakultets medlemmer, i anledning af, at det d. 11 nov. d. å. er 400 aarsdagen for Morten Luthers fødsel. Prof. Thomsen overtager da hvervet i efteraaret 1884.

Examina.

Embedsexamina ere i vinteren 1882—83 og sommeren 1883 bestaaede af 135

nemlig:	
theologisk embedsexamen (17 laud., 15 haud ill. 1mi gr. 7 haud ill. 2di gr., 1 non cont.)	40
fuldstændig juridisk embedsexamen (35 laud., 24 haud ill.)	59
statsvidenskabelig examen (3 laud., 4 haud ill.)	7
lægevidenskabelig embedsexamen (16 laud., 8 haud ill. 1mi gr. 2 haud ill. 2di gr.)	26
filosofisk-historisk skoleemedsexamen (1 laud., 2 haud ill.)	3
	135

Magisterkonferens bestaaet af 2 (i fysik og astronomi).

C. Goos.

Priskonkurrencer.

De for 1881—82 udsatte prisopgaver ere besvarede af følgende:

Retsvidenskab: cand. jur. M. Sander, tilkjennt et hæderligt akkessit.

Filosofi: lærer ved St. Andreas kollegiet i Ordrup Aloizius Peters, tilkjennt universitetets guldmedaille (uanset at han var udlændig og ikke student ved Københavns universitet).

Nordisk filologi: cand. theol. H. Begtrup, tilkjennt universitetets guldmedaille.

Kemi: cand. polyt., assistent ved den kgl. veterinær og landbohøjskole John Sebelien, tilkjennt universitetets guldmedaille, og stud. mag. R. G. Koefoed, tilkjennt et hæderligt akkessit.

For 1882—83 ere følgende prisspørgsmaal fastsatte:

Theologi. En paa kildestudium grundet fremstilling af jesuitermoralen og bestemmelse af sammes forhold til den romerskkatholske kirkes sædelære.

Lovkyndighed. Der ønskes en fremstilling af reglerne om den for strafferetsplejens øjemed hjemlede frihedsberøvelse i dens historiske udvikling og efter den gjældende ret i Norden, under jävnførelse med fremmed ret og belysning efter almindelige retsgrundsetninger.

Statsvidenskab. Til belysning af de momenter, der bestemme arbejdslønnens højde ønskes en samlet fremstilling af de arbejdsnedlæggelser (strikes), der have fundet sted her i landet i de sidste 20 aar, deres umiddelbare resultater og videre virkninger.

Lægevidenskab. En fremstilling af hydroterapiens (den udvendige terapeutiske anvendelse af vand) udvikling i den nyere tid baade med hensyn til dens fysiologiske grundlag og dens anvendelse.

Filosofi. Der ønskes en fremstilling og kritisk vurdering af de grundbegreber, paa hvilke modsætningen mellem det theoretiske og det praktiske maa siges att bero.

Historie. Hvilken indflydelse har reformationen i det 16de aarhundrede haft paa udviklingen af fyrstemagten i Evropa.

Klassisk filologi. Sagnet om Helena med særligt hensyn til Stesichoros' og Euripides' bearbejdelser deraf. (Exponatur fabula de Helena, qualis apud antiquiores fuerit et quid in ea Stesichorus Euripidesque novaverint).

Østerlandsk filologi. At undersøge oprindelsen til det af arabiske forfattere fulgte almindelige system for den arabiske grammatiks behandling og fremstille dettes videre udvikling.

Nordisk filologi. Fransk indflydelse paa dansk litteratur og sprog i det 17de og 18de aarhundrede.

Fysik filologi. En fremstilling af de vigtigste punkter af ordføjningslæren i Middel-Nedertysk.

Mathematik og astronomi. En vel iagttagen komets bevægelse under en enkelt tilsyneladelse gjøres til gjenstand for definitiv baneberegning. (For at undgaa dobbeltberegning henvises valget af kometen til konference med »Astronomische Gesellschaft«).

Fysik og Kemi. Der fordres en historisk fremstilling af de undersøgelser, som ere anstillede over de inducerede elektriske strømme.

Naturhistorie. De to birodformer, der forekomme hos en del danske urter, f. ex. hos Glaux og Orchis og som turde betegnes som amme- og arbejdsrødder, ønskes botanisk undersøgte, og sluttelig maa undersøgelsen være henvendt paa at finde de tvende formers forskjellige, særlige betydning i plantens økonomi. De nødvendige præparater og tegninger må vedlægges besvarelsen.

Anmærkn. Besvareelserne af opgaven i den klassiske filologi skulde affattes paa latin; til alle de øvrige benyttes enten det danske eller det latinske sprog, efter foris frie valg. Afhandlingerne maa insendes til universitetets rektor inden den 1 Dec. 1883, med undtagelse af besvareelserne af den naturhistoriske opgave, til hvis indlevering tiden staaar aaben indtil 1 Dec. 1884. Adgangen til at vinde prismedaillen er ikke indskrænket til akademiske borgere og ubefordrede kandidater, som ikke staa i noget offentligt eller andet embede, men staaar aaben for enhver, som uden at have opnaaet fast kongelig ansættelse paa den tid, prisopgaven besvares, maatte føle sig opfordret til at deltage i konkurrencen. (De indleverede exemplarer af besvareelser, hvilke der tilkjenntes universitetets guldmedaille eller akkessit, indlemmes i universitetets arkiv.)

Helsingfors.

Under läsåret 1882—1883 hafva vid vårt universitet af lagts följande examina:

Filosofie kandidatexamen 43; filosofie licentiatexamen 4; medicine kandidatexamen 14; medicine licentiatexamen 14; lärarekandidatexamen 3; pedagogieexamen 24; domareexamen 3; kamrarskoleexamen 8; allmän rättsexamen 16; juris utriusque kandidatexamen 2; juris utriusque licentiatexamen 1; teologisk dimissionsexamen 52. Till undergående af studentexamen hafva under året anmält sig 217 ynglingar.

Hvad själfva examensväsendet beträffar, så har ett förslag om förändring af examensfordringarna inom juridiska fakulteten varit underlagdt konsistorii granskning. Enligt detta förslag skulle bl. a. filosofie kandidatexamen icke vidare kvarstå som vilkor för juris kandidatexamen.

Universitetets lärarepersonal har undergått följande förändringar: Aflidit har professorn i zoologi, F. W. Mäklin. — Som emeritus har afgått professorn i pedagogik och didaktik, G. Z. Cleve. — Afsked med lifstidspension har tilldelats lektorn i ryska språket, F. Z. Martinson. — Öfverflyttad till Sverige har docenten i fysiologi, dr Rob. A. A. Tigerstedt. — Däremot hafva utnämmts följande nya lärare: Till e. o. professor i allmän historia docenten dr M. G. Schybergson; till docent i inre medicin dr H. Holsti; till professor i astronomi dr A. S. Donner; till professor i praktisk teologi dr O. I. Colliander; till professor i ekonomisk rätt och nationalekonomi docenten, jur. utr. dr J. N. Lang; till e. o. professor i entomologi, docenten dr J. R. Sahlberg. Dessutom har konsistorium förordnat e. o. professorn J. A. Palmén att förestå lediga professionen i zoologi, docenten K. R. Wahlfors att förestå professionen i oftalmologi under prof. F. I. V. Beckers tjänstledighet, och docenten dr E. Aspelin att förestå professionen i estetik och nyare litteratur under prof. C. G. Estlanders tjänstledighet.

På förslag hafva uppförts: Till professionen i kirurgisk klinik, i första rummet docenten frih. M. W. af Schultén och i andra rummet e. o. professor F. Saltzman (öfver detta förslag har prof. Saltzman anfört besvär); till professionen i matematik docenten E. R. Neovius.

Såsom sökande hafva anmält sig: till professionen i civil och romersk rätt docenten dr I. I. Serlachius och jur. utr. kandidaten, frih. R. A. Wrede; till professionen i pedagogik och didaktik e. o. professor F. Perander och filos. kand. J. A. Mellberg; till professionen i zoologi e. o. professor J. A. Palmén och e. o. professor O. M. Reuter; till professionen i nordisk historia fil. dr E. G. Palmén. Till professionen i syfilidologi hafva tvänne sökande anmält sig, men sedermera återtagit sina ansökningar.

Under läsåret hafva följande akademiska afhandlingar offentligent ventilerats:

Eine Methode der Anwendung der Gyldenschen Störungstheorie zur Berechnung der absoluten Störungen der kleinen Planeten nebst ihrer Verwerthung zur Entwicklung der Differentialquotienten erster Ordnung der Störungsfunktion bei den Jupiterstörungen der Hebe af fil. dr A. Donner. 150 ss. 4:o. — För profession i astronomi.

Försäkringsväsendet. Dess historiska utveckling och nationalekonomiska betydelse, af jur. utr. kand. A. Lille. 88 ss. 8:o. — För licentiatgrad.

Experimentella och kliniska undersökningar beträffande hjärnskador och deras inflytande på ögats cirkulationsförhållanden, af doc., med. dr., frih. M. W. af Schultén. 184 ss. 4:to och 5 taflor. — För profession i kirurgi.

Om laparotomi vid tarmocklusion, af e. o. prof. F. Saltzman. 107 + LXXVI ss. — För d:o.

Grunddragen af det bibliska kyrkobegreppet, af teol. dr O. J. Colliander. 136 ss. 8:o. — För profession i praktisk teologi.

Om Endomeritis fungosa, af med. lic. G. Heinrichius. 111 ss. 8:o. — För medicine doktorsgrad.

De Aristarcho Lexici Apolloniani fonte, af fil. mag. Karl Forsman. 128 ss. 8:o. — För licentiatgrad.

Bidrag till kännedomen af den granulära njuratrofin, af med. dr H. Holsti. 99 ss. och en plansch. — För docentur.

Dermatologiska studier. I. Lupus essentialis tuberculosus, af med. dr W. Grefberg. 62 ss. 8:vo och 5 planscher. — För e. o. professionen i syfilidologi och hudsjukdomar.

Om behandling af syfilis medels subkutana kalomelinjektioner, af med. dr Georg Smirnof. 122 ss. 8:vo. — För d:o.

Bestimmung zweier speziellen periodischen Minimalflächen, auf welchen unendlich viele gerade Linien und unendlich viele ebene geodätische Linien liegen, af doc. E. R. Neovius. 117 ss. 8:o och 4 planscher samt 2 fotografier. — För profession i matematik.

Om krättning enligt finsk rätt, af jur. utr. kandidaten Robbe Axel Wrede. 205 ss. 8:o. — För licentiatgrad.

Äldre Västgötalagen öfversatt och förklarad, af I. W. Otman. IX + 147 ss. 8:o. — För licentiatgrad.

Zur Entwicklungsgeschichte der Ascomyceten, af filos. mag. O. Kihlman. 43 ss. 8:o och två planscher. — För licentiatgrad.

Svenska och finska rätten, af filos. mag. A. G. Fontell. 82 ss. 8:vo. — För licentiatgrad.

Undersökning om elektriska motståndet hos förtunnad luft, af filos. mag. Th. Homén. 66 ss. och 4 planscher. — För licentiatgrad.

Dessutom hafva vi att anteckna ännu följande akademiska tryckalster:

Allmänna betraktelser öfver den Darwinska descendenslärans förhållande till de organiska formernas och isynnerhet djurens geografiska utbredning, af prof. F. W. Mäklin, 64 ss. 8:vo, utgörande inbjudningsskrift till professorn i kemi, E. J. Hjelts installation, hvarvid den sistnämde höll föredrag »Om atomvärdet.»

Tutkinus sivistysanoista obilaisgrilaisten kansojen kiellissä. Ihelietiteellinen arvnllisä näiden kansojen sivistyshistoriaan. Af Aug. Ahlqvist. 28 ss. 4:o. (På svenska: Undersökning om kulturorden i de obiskt-ugriska folkens språk. Ett lingvistiskt bidrag till dessa folkslags bildningshistoria). Utgör en inbjudningsskrift till professorn i romerska litteraturen, F. W. Gustafssons installation, hvarvid den sistnämde höll föredrag om »Den romerska filologiens uppgift.»

Några ord om blomman och blomställningen, af professor S. O. Lindberg. 20 ss. 4:o. Inbjudningsskrift till professorn i astronomi, A. S. Donners installation, hvarvid den sistnämde höll föredrag om »Hypotesens roll i astronomien.»

Den evangeliska predikareverksamhetens grundläggning och utveckling i Finland intill år 1640, af H. Råbergh. 53 ss. 4:o. Inbjudningsskrift till professorn i praktisk teologi, O. J. Collianders installation, hvarvid den sistnämde höll föredrag »Om de presbyterianska elementen i den svenska och finska kyrkoförfattningen.»

Nykyajan erisuuntaiset käsitykset rangaistuksen tarkoituksesta, af J. Forsman. 45 ss. 4:o. (På svenska: Nutidens olika uppfattningar om straffets ändamål). Inbjudningsskrift till professorn i ekonomisk rätt och nationalekonomi, J. N. Langs installation, hvarvid denne höll föredrag om »Robert Malthus och läran om folkökningen.»

Till slut må ännu anföras, att under senaste läsår frågan om e. o. professorernas löneförmåner, hvilken fråga väktes genom några extra ordinarie professorers ansökan om löneförhöjning, blifvit afgjord därhän, att e. o. professorslönen faststälts till samma belopp som hittills, nämligen 5,000 mark, hvartill kommer en förhöjning af 750 mark årligen efter 5 års tjänst och andra 750 mark årligen efter ytterligare 5 år, då den slutliga lönen altså kommer att uppgå till 6,500 mark.

Bland ekonomiska bestämmelser förtjänar måhända ytterligare nämnas, att reglementet för universitetets enke- och pupillkassa erhållit följande tillägg:

Lärare, tjänstemän och betjente vid universitetet, som innehafva sina befattningar på obestämd tid och hvilkas aflöning utgår under namn af arvode, äro skyldige att erlagga årliga bidrag till kassan och skola alltså äfven vara delegare i densamma, hvarjämte ordinarie tjänstemän inom eller utom universitetet, som tillika vid universitetet innehar arvodesbefattning, äro skyldiga att för denna till enke- och pupillkassan erlagga stadgadt bidrag, utan att likväl sådant må medföra rätt till delaktighet i kassan.

R. H—g.